

ПРАВОСЛАВНО

СЛОВО

„Аз съм с вас през всички дни
до свършека на света. Амин.“
(Мат. 28:20).

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА СТАРОСТИЛНА
ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА

БРОЙ 2
април – юни
год. XII – 2004 г.

Стенописите в олтарната абсида и на източната стена
в катедралния храм „Успение Богородично“, София, кв. „Бъкстон“

СКРЪБНА ВЕСТ

Дълбоко опечалени известяваме, че на 5 юни (23 май, ст. ст.) 2004 г., в нощта срещу Неделята на всички светци, след кратко боледуване се упокои в Господа многообичната ни майка

ИГУМЕНΙΑ СЕРАФИМА (ЛИВЕН)

родена на 16 ноември (ст. ст.) 1913 г.

От седемгодишна възраст покойната става духовна дъщеря на светител Серафим Софийски чудотворец. Под неговото благодатно ръководство тя умножава в душата си изобилните духовни дарования, дадени ѝ от Бога. Повече от половин столетие игумения Серафима съзиждаше с молитвен подвиг, труд, вяра и търпение създадената от светител Серафим обител „Покров на Пресвета Богородица“. Мярката на нейната любов към ближните беше наистина небесна. С благодатна кротост, търпение и великодушие Матушка (както всички я наричаха) утешаваше, съгръвяваше, възвисяваше човешките души. Животът ѝ цял бе изтъкан от вяроност и любов към Господа Исуса Христа. Тя дишаше и живееше с Неговото свято име, следвайки жертвено духовните завети на своя велик абва – светител Серафим. В човешки план нейната кончина е неизмерима загуба за всички ни. Но ние вярваме и чувствуваме, че Матушка не ни е напуснала, че тя не престава да се моли за нас, не престава да се грижи за нас.

Всеблагий Боже, упокой душата на Своята верна рабиня и я всели в Небесните Си обители!

От осиротелите сестри на Княжевската обител

Триадицкий епископ Фотий

СВЕТЦИТЕ – НЕБЕСНО СЪКРОВИЩЕ

В НАШИЯ РАЗЧОВЕЧВАЩ СЕ СВЯТ*

В първия неделен ден след Петдесетница – Св. Троица, Църквата прославя всички светци. Защо? За да покаже, че светците са свидетели и изповедници на Пребожествената Троица, че техният живот е живот от Отца чрез Сина в Светия Дух. Днес Църквата разкрива пред нас душите на светците. Приоткрива тяхната тайна – как са живели те, с какво са живели, заради какво са живели. Чрез светците Църквата ни показва, и то дълбоко, че смисълът на човешкото съществуване е човек да стане храм на Пресвета Троица, обиталище на Триединния Бог. И тази тайна, този смисъл, тази цел ни разкрива Сам Спасителят в прощалната беседа с учениците Си подир Тайната вечеря. *Ще разберете вие, че Аз съм в Моя Отец и вие сте в Мене, и Аз във вас... Ако някой Ме люби, ще спазва словото Ми; и Моят Отец ще го възлюби и ще дойдем при него и жилище у него ще направим* (Иоан. 14:20, 23). По-нататък Господ казва на апостолите, че когато Бог Отец изпрати Утешителя, Дух Светий, в Негово име, т.е. в Христово име, Той ще ги научи и ще им напомни всичко, каквото Сам Господ Иисус Христос им е говорил.

В пълнота всичко това се осъществява в живота на светците. Светците са живото доказателство за силата на тия Христови думи – думи, изпълнени с дух и живот. И ето, че през нощта срещу празника на всички светци Богу бе угодно да призове при Себе Си една Своя свята рабиня – игуменката на Княжевския девически манастир „Покров на

Пресвета Богородица“ матушка Серафима. Тя беше и е – защото делитбата „живи-умрели“ е изцяло наша, земна – човек със свят и праведен живот, а такъв човек е истинско чудо на нашия вече XXI век, век на небивал разпад, на небивало разочовчане; век на разпад, разлом, разруха на човешката природа, защото без Христа човек не може да бъде човек, без Христа човек трудно се удържа на равнището на човешкото. Такъв човек неизбежно става подчовек, сетне нечовек и накрая бесчовек. Ето защо хора като матушка Серафима са небесно съкровище в нашия разочовчещ се свят.

Житието на всички светци се разкрива в днешното евангелско четиво, възлюбени. Днешните евангелски слова, които чухте, са наистина животопис на всички светци и на всеки един свят човек. Основата на християнския живот и на светостта е вярата. И ние чухме Господните думи, че който изповядва Спасителя пред човеците, него Спасителят ще изповяда пред Небесния Отец и светите ангели.

Вярата... Често употребявано понятие, от чийто дух и от чиято сила понякога сме толкова тъжно отдалечени. Става реч за вярата, която извежда от мрака на незнанието към светлината на богопознанието – не на теоретичното, сухото богословско, а на живото, опитно богопознание. Става дума за вярата, която с чудна красота сияе в сърцата на такива люде като матушка Серафима. Който е общувал с нея не може да не е усетил простотата, силата, искреността на нейната вяра в Христа Спасителя, в Божията Майка, безграничната ѝ вяра и

* Слово, произнесено в катедралния храм „Успение Богородично“, София, в Неделя на всички светци, 6 юни (24 май, ст.ст.) 2004 г.

любов към нейния духовен наставник светител Серафим, Софийски чудотворец, Защо след среща с люде като Матушка си отиваме просветлени, окрилени? Защото сме се докоснали до тяхната вяра. Просветнало е през иззидания от нас самите затвор на нашето маловерие, на нашето малодушие, на нашата привързаност към тукашното, земното, преходното, което толкова натежава в душите ни.

В днешното светоевангелско четиво прозвучаха и думите на Господа, че който обича баща, майка, брат, сестра, син и дъщеря повече от Него – от Христа, не е достоен за Него. След причастния стих вие чухте златословесната реч на светител Филарет Московски, обясняваща тия Христови слова. Аз няма какво да добавя, освен следното: защо Господ изисква да обичаме Него повече от всички най-скъпи и близки нам люде на земята? Защото Той едничък ни дава вечен живот. Нито родителите, нито братята, сестрите, децата – никой смъртен не може да ни дари живот вечен. Дава ни го Той, Спасителят, заради нашата вяра и любов към Него. И тъй, любовта и към родители, и към братя и сестри, и към чеда се осмисля, когато извира от христолюбието, от любовта ни към Бога. Без тази любов обичта към родители, братя, деца, съпруга е преходна, земна, тленна, умира. Тя може да стане вечна само когато извира от любовта към Възкръсналия и Възкресителя, към Този, Който дарява живот на всяко човешко съществуване, и то живот вечен.

Отново – тия, които са имали щастието лично да познават матушка Серафима, да общуват с нея, неведнъж са усещали топлината на нейната обич, светлината на нейната обич. Всички нас, своите деца, тя обичаше с христолика любов. Затова тази любов проникваше така дълбоко в сърцата ни, съгръвяваше ни. А ние помежду си нямаме дори искрици от тази любов – впрочем понякога може би те и припламват, но твърде бързо угасват – ние помежду си сме съвсем други: тежко общуваме, защото общуваме чрез страстите си. А всеки

един от нас поотделно, когато отидеше при нея, си тръгваше утешен, защото е бил обичан истински. Нейната мярка за човека беше небесноширока мярка, светоевангелска мярка, Христова мярка. Душата на Христовия човек ухае на безсмъртие. Ето го нашето утешение сега, когато тук, на земята, се разделяме с Матушка. Нейната душа ухаеше и ще ухае на безсмъртие. Вижте величието на силата Божия – даже останките, мощите на свети люде, независимо от това дали са тленни или нетленни, нерядко благоухаят. Самата смърт ухае на безсмъртие, облагоухани са тези свети мощи от Дарителя на вечния живот и чрез тях Той подкрепя нашата вяра, слабата вяра, крехката, трошлива вяра, че Той наистина дойде, за да дари на човеците живот вечен. Всъщност живи са светците и Матушка е жива. Смъртници сме ние с вас, защото всеки грях, всяка страст вони, смърди на тление, на разпад и смърт. А всяка светоевангелска добродетел, светостта благоухае на Божията благодат.

Ние с вас днес осиротяхме. Осиротяхме не защото матушка игуменния Серафима премина във вечността. Осиротяхме понеже прекалено дълбоко сме заровени в земната пръст, не можем да надскочим собствената си дребнавост, двоедушие, малодушие, маловерие. Да, ние скърбим, тъгуваме. За какво? Най-често за нашите лични трудности, несгоди, изпитания, скърби. И в скръбта си ние сме някак егоцентрични и това ни обрича на още по-дълбока, по-тежка скръб. Съвсем друга е скръбта и болката на такива люде като матушка Серафима. Със своята проста, силна и чиста вяра тя имаше изключително тънък усет към отклоненията от православната истина, изключително тънък усет към отклоненията от здравия, правилния православен духовен живот. И тя страдаше и скърбеше за Църквата, за Христовата невеста, която така жестоко е разпъвана днес, терзана, разкъсвана; сякаш се усеща как зловещо портите адови напират, за да затрият едната света, съборна и апостолска

Църква от лицето на земята. Матушка живееше с болката на Църквата. Изпитваше я в такава дълбочина, каквато ние с вас дори не можем да си представим. И тъй, осиротяхме ние, защото не сме станали обиталище на Пресвета Троица, не сме станали широко, дълбоко обиталище на чистите завети на такива свети люде като матушка Серафима. Ала друг път ние нямаме. Среден

път няма. Ние или ще останем верни, или... другото не бих искал и да го изричам. А вие се досещате какво е то – разруха, разединение, противопоставяне, разпад. От това да ни запази милостивият наш Спасител, главата на небесно-земната Църква Господ Иисус Христос по молитвите на Своята Пречиста Майка, на всички Свои светци и на матушка игуменния Серафима. Амин.

Архимандрит Сергей (Язаджиев)

ДА ПРАЗНИМ ДРАГОЦЕННИТЕ ЗАВЕТИ НА СВЕТИТЕЛ СЕРАФИМ*

Дъщери Иерусалимски, не плачете за Мен, а плачете за себе си и за чедата си.
(Лука 23:28)

тези заветни слова нашият Господ и Бог Иисус Христос се обърна към жените, които Го следваха, като плачеха и ридяха за Него, когато Той носеше Своя тежък кръст към Голгота.

Сега, когато пред очите ни лежи ковчега с нашата скъпа покойница матушка игуменния Серафима, сърцата ни се обливат от скръб. Но ние ясно съзнаваме, че всъщност плачем не за нея, а плачем за себе си – плачем, защото Матушка ни напусна неочаквано и ние оставаме сираци. Кой сега ще утешава скръбните ни души? Кой ще лекува душевните ни язви с благата си реч? Кой ще ни наставлява и поучава с мъдрите си съвети? – Наистина ние сякаш оставаме безутешни сираци.

Но ето че и в смъртта си нашата матушка игуменния измоли за нас, немощните,

утеха от Господа. Защото Господ призова душата ѝ в настъпващата Неделя на всички светии, в деня, когато неизброимото множество Божии угодници – мъченици, апостоли, светители, преподобни, безсребърници – тържествуват на небесата. Именно в този общ празник на всички светии към тържествуващата небесна Църква се присъедини една душа от земната, войнстващата Църква – една душа, която достойно е изпълнила и докрай защитила заветите на своя старец – светител Серафим. И той, нейният авва, ведно с целия сонм на светите, я е посрещнал вече в Небесните селения.

Искам да припомня нещо, което, предполагам, тук никой вече не помни, а аз бях съвременник на това събитие. Бащата на матушка игуменния Серафима – приснопамятният протоерей Андрей Ливен, най-преданият помощник на светител Серафим в църковните дела, от 1926 година до края на живота си секретар на неговия Епархийски съвет, също бе взет от земния живот в Неделята на всички светии. Това стана преди 55 години, на 6/19 юни 1949 г. Неговата кончина също бе неочаквана за мнозина –

* Слово, произнесено от архим. Сергей (Язаджиев) след св. Литургия в Неделя на Всички Светии пред сестрите на Девическия манастир „Покров на Пресвета Богородица“, Княжево, София.

защото само седмица преди това, на празника Света Троица, в руската църква отец Андрей участвуваше в светата Литургия, под предстоятелството на светител Серафим, в която имах щастието да участвувам и аз. Дни след това отец Андрей постъпи в болница, а в Неделята на всички светии той се помина. Приснопамятният светител Серафим го надживя само с осем месеца и седем дена.

Ще си позволя да прибавя и свидетелството на една праведна душа, която преди години, в предсмъртните си часове, се сподоби да бъде посетена и утешена свише: яви ѝ се в светлина покойният вече светител Серафим, придружаван от отец Андрей, като общник и участник в небесната му прослава. Така пред нас се разкрива една утешителна тайна – духовно близките тук души се оказват близки и в загробната вечност. Там, в небесните обители, със светител Сера-

фим общуват и душите на о. архимандрит Пантелеймон, о. архимандрит Серафим, мать Серафима и другите починали вече наши сестри, които тук всеки ден поменаваме на св. Литургия. Дълбоко вярвам, че сега те всички заедно са посрещнали душата на матушка игумения Серафима в небесните селения на Господа, Комуто така жертвено служеше и Когото така себеотречено обичаше тя.

Но надеждата, че ние можем отново да се удостоим да бъдем заедно с Матушка, още повече ни задължава, подтиква и окрилява да пазим драгоценните завети на светител Серафим, да изпълняваме и духовните съвети, с които нашата скъпа Матушка повече от половин век ни наставляваше, защото нашата вяроност към всичко предадено ни от тях – това е пътят, по който в тези трудни времена можем да съхраним верността си към Господа. Амин.

НА КАКВО НИ УЧЕШЕ МАТУШКА СЕРАФИИЦА

Из нейни общи беседи със сестрите на Покровската обител

За борбата със страстите и за смиреннето

Най-главното, най-необходимото за монаха, пък и изобщо за християнина, е: борба, борба, непрекъсната борба със себе си. Защото, ако човек започне да се следи – а трябва непрестанно да следим себе си – той все ще намери нещо недобро. Защо? – Защото дяволът не престава да ни изкушава. Ние сме пълни със страсти и около нас непрекъснато има бесове – нападат ни ту с един помисъл, ту с друг. С

тях трябва да се борим. Ако приемем беса, наскърбяваме Господа.

Нашите оръжия са непрекъсната борба със себе си и постоянна молитва, молитва и молитва. Защото, ако разчитаме на своите сили, ще има само провали, а с Божията помощ всичко е възможно. Когато ни се случи да отстъпим, веднага трябва да започнем отначало.

Не бива да влизаме в беседа с дявола; св. отци съветват само да го пъдим и да се молим. Трябва да си вземем за правило: постоянство и неотстъпчивост. Без борба със себе си не можем да се спасим. Понякога се случва човек да отслаби старанието си, да бъде нехаен, но щом се осъзнае, нека веднага да започне отначало. В този труд трябва да сме постоянни и да не се смущаваме от паденията. Щом паднете, веднага станете. Вслушвайте се в съвестта си – това е вашият ангел пазител.

Ако слушате съвестта си, ще сте с Господа. Щом съгрешите, станете и непрекъснато се окайвайте. А то в нашите очи ние все сме нещо важно, почти императори. Напротив, трябва дълбоко, дълбоко в себе си да чувствуваме, че сме нищо, една шепа пръст. През цялото време да се окайваме и да се смиряваме. Господ ни оставя да паднем, да съгрешим, за да се смирим от собствената си лошотия.

Нашата цел е да си спасим душите. Извор на доброто е Сам Господ, а раят – това е да бъдеш непрекъснато с Господа. Злоба, завист, ревност, пристрастие към земното – това са все гнусни страсти и трябва да се махат. Трябва да се стремим само към Господа. А при Него се отива с труд. Без старание няма спасение. Старанието се заключава в борба, молитва и вършене на добро под най-различен вид, но все заради Господа. Ако правиш добро заради Господа, то ще бъде одухотворено.

От нас се изисква и друг подвиг – да придобием крайно необходимото и крайно далечното от нас смирение. Какво е смирението? Авва Доротея учи, че смирението е винаги да бъдем готови да кажем: „Простете!“ Какво означава това? – Означава: „Виновна съм!“ А ние все не сме виновни, все другите са ни виновни. Трябва не да се самооправдаваме, а когато дойде случай, да се смирим, да претърпим и да бъдем кротки. Това не става така лесно, защото нашата природа е горда и ни се иска да отвърнем на другия. А с гордостта трябва борба. Тази борба е много дълга, упорита и трудна, но без това няма да очистим сърцето си. Борете се и с тщеславието. Когато дойде тщеславен помисъл, кажете си Иисусовата молитва. После пак ще дойде, а вие отново го отблъснете. Молете се на дяво Владика Серафим. Той имаше истинско смирение и истинска любов.

Без борба не можем да придобием нито една добродетел. Без молитва – също. Борбата и молитвата заедно могат да победят малко по малко всички пороци. Ако не победим нашите пороци, няма да влезем в царството Небесно. В царството Небесно ще можем да попаднем само ако водим борба с лошотията си, със страстите в себе си. Ако не се борим, не можем да попаднем там. А целта на нашия живот е да бъдем с Господа. За да можем да бъдем с Господа, и то вечно, както Той ни е обещал, трябва да положим всички усилия да очистим нашите сърца от всякаква лошотия, от страстите. За голямо съжаление те

са много силни и ние много ги обичаме и не искаме да се разделим с тях. А когато малко по малко с Божията помощ – защото ние сами не можем нищо – се маха една страст, после друга, тогава на душата става по-леко, по-мирно, по-спокойно.

За очистването на сърцето и за покаянието

В манастира навсякъде трябва да бъде чисто, но най-важното е тук, в сърцето да бъде чисто. Затова, докато чистиш по двора, казвай си: „Господи, заради Тебе правя всичко! А Ти ми очисти душата, защото душата ми е мръсна, а пък аз нямам сили...“ Все така се молете и Господ ще ви помага. Молитвата е велико и трудно дело, но трябва да се стараем в нея с Божията помощ.

Дори да изметеш целия двор сама – това е играчка в сравнение с очистването на сърцето и съединяването с Господа чрез молитва. Защото бесовете все се въртят около нас и всячески ни отклоняват, щом вземем да се стараем. Но трябва да ги разпознаваш и да реагираш веднага. Когато реагираш веднага, борбата е по-лесна. А когато ги приемеш, после по-трудно върви. Понякога не сте достатъчно внимателни и не проследявате бесовските хитрини. А бесът е толкова лукав – вече хиляди години се бори с хората и знае всеки един от нас наузуст. Знае с кого как да действа, но нищо не може да ни направи, ако Господ не допусне. А Господ допуска неговите нападения, за да можем да проявим своята вяроност. Когато дяволът те изкушава, ти проявяваш свободната си воля. Проявяваш я във всеки един миг от живота си – и това е решаващо за твоето спасение.

Има и такива между нас, които започват борба, но най-напред ще приемат бесовския помисъл и ще побеседват с него. Побеседват, побеседват, разтурят си душата от това общуване с дявола и чак тогава започват да се борят. А много е важно борбата да започне още в първия момент на изкушението. Иначе в душата остават следи, а те не се заличават така лесно. Те се заличават с голям, голям труд. Трябва отгън душата си да викаш с чувство на вина: „Господи, прости на мен, мерзката, гнусната! Аз Те предадох, оскърбих Те, бях с Твоите предатели и убийци!“ Тогава Господ заглажда всичко и не остава следа. Това

е изключително важно! А ако някой само с половин уста каже: „Господи, прости!“ и след това пак продължи да съзволява, такава покаяние няма сила.

Трябва дълбоко покаяние, дълбоко чувство за вина пред Господа. Ние получаваме такава милост Божия, която дори не съзнаваме. Господ ни е създал, направил ни е по Свой образ, дал ни е свободна воля, а човекът Му е изневерил, поускал е сам да стане като бог. Тази дяволска гордост за съжаление у всички нас я има. И с нея трябва огнено да се борим. От гордостта идват нахалство, дързост, разпуснатост, осъждане и всички други мерзости, с които ние сме много богати.

Ала Господ не само ни е създал, но след като съгрешихме, Той дойде на земята. Може ли да си представите? Бог, Творецът, взе нашата човешка природа, облече се в нея, даде ни пример как да живеем и понесе страшни страдания, за да изкупи греховете ни. Той отвори царството Небесно за нас и казва: „Влезте! Само изпълнете заповедите Ми. Очистете сърцата си!“ Без чисто сърце в царството Небесно не се влиза. Как ще общуваме с Всесъвършения Господ, ако сме пълни с мерзости?! Но ако се трудим да изкореняваме мръсотията от себе си, то Господ всичко ще очисти; а ние сами нищо не можем. От нас се иска произволение, произволение и труд.

Всеки ден, всеки път когато нагрешите, молете Господа за прошка. Прошката е много хубаво лекарство, само че не трябва да молим механично. Защото всяко нещо има свой дъволик. Например, може да искаш прошка от сърце, за да се смириш и да изплатиш греха си, а може ей-така, формално да кажеш: „Е, прощавай!“ , като по навик. Истинската молба за прошка трябва да бъде съпътствувана с чувство за вина, винаги себе си да чувствувате виновни. А ние все мислим, че другите са виновни, че обстоятелствата са виновни, само ние не сме. А трябва да молим за прошка и да се стремим да придобием смирение, защото смирението е основа на всички добродетели. Без смирение никоя добродетел няма цена. Трябва истински да почувствуваме колко сме виновни пред Господа, Нашия Творец, как сме прекарвали живота си – какво сме вършили, какво сме мислили – и да окайваме себе си като най-лоши, най-грешни. Това е много голям труд. Нашето самочувствие все ни пречи, но вие умолявайте Господа, умолявайте Божията Майка, Която е безкрайно

милостива: „Майко Божия, помогни ми да се справя със себе си!“ Значи, умоляваш Я не срещу този, който те е обидил, а срещу самия себе си. „Помогни ми, защото сама не мога да се справя!“ Като се молиш така, ще получиш помощ и винаги ще получаваши, ако веднага се каеш. И после, нали знаете какво става – покаял си се, смирил си се и ти става много хубаво на душата. Тогава и молитвата започва да върви. А дяволът е толкова лукав, че известно време не те закача и ти малко по малко започваш да се отпуснеш. Тогава той отново започва своите нападения, и то лукаво, хитро, отдалече, за да не забележиш.

Затова трябва непрестанно да се трудим. Останалото ще допълни Господ. От нас се иска произволение, а без Господа нищо не става. Господ казва: „Без Мене не можете да вършите нищо“ и наистина сами нищо не можем, но трябва да даваме нашето произволение.

Има и такива неразумни хора, които, като натрупат грехове, казват: „От мен нищо не излиза, аз съм безнадеждна...“. Това е един голям, голям духовен мързел. Защо? Защото когато съгреших, трябва да скочиш и веднага да започнеш да се стараяш сто пъти по-усърдно от преди. Но това е по-трудното. Много по-лесно е да кажеш: „Аз съм безнадеждна“ и нищо да не правиш. Има хора, които постъпват така и това е истинско безумие, защото времето, което ни е дадено, е много, много малко. Животът прелита така бързо... А мнозина от вас просто си губят времето. Ще ми кажете: „Ама как си губим времето? Ние и градината чистим, и сняг чистим, и жито чистим, толкова работа имаме и даже много се изморяваме. Как така си губим времето?!“ А пък аз ще ви кажа: който не води духовен живот, който не чисти сърцето си, който не насилва себе си да бъде постоянно с Господа – той си губи времето. Призовавам ви особено сега, когато приближава Великият пост (а Великият пост е време за очистване) да си очистим душите, нашите мръсни души, и да се подготвим да посрещнем най-радостното събитие – Възкресението на нашия Господ. И затова, мои дечица, ви подканвам към нещо много радостно и хубаво – потрудете се да се покаете искрено и дълбоко. Всяка да каже за себе си: „Аз съм най-грешната, най-отвратителната“. Всяка дълбоко да осъзнае това за себе си, всяка да принесе голямо покаяние и да умолява Господа за прошка.

Който дълбоко се покае – Господ ей-така го прегръща и това е толкова утешително, защото, ако няма покаяние, как изобщо ще можем да се спасим? С нашата мерзост и постоянство в лошотията не бихме могли да се спасим. Обаче Господ е толкова милостив!...

Как да четем светото Евангелие

Ние искаме да бъдем предани на Господа и Го обичаме. Но даже ако нямаме истинска любов към Господа, трябва да насилваме себе си да я придобием. Господ приема и най-малкото ни старание, а за всяко наше отклонение от Него трябва веднага със сърце и ум да реагираме: „Не! Това не го искам!“

Ще ви посъветвам да четете от Евангелието на Матейя проповедта на планината – 5, 6 и 7 глава. Вие всичко това го четете и не само го четете, но го знаете наизуст, обаче полза няма, защото го четете механично. А сега четете така, че прочетеното да попадне в сърцето ви и вие да се трудите над него. Много е полезно: прочитате нещо и после цял ден се упражнявате в това, което сте прочели – било да не осъждаме, било да вършим доброто тайно...

Ако вземете светото Евангелие, на мен ми се струва, че на всяка крачка ще ви бодне съвестта: ето тази заповед не изпълнявам напълно, тази заповед също не изпълнявам, тази заповед само наполовина. И така съвестта все ще ни подсеща, а ние трябва да се трудим, защото ако не сме изпълнили заповедите на Господа, ние не можем да бъдем с Него.

Това трябва да се постигне с труд, с постоянство, а Господ ще помага, стига само да се стараем.

И ще ви кажа, че Господ ще ви обикне, ще ви кажа, че Господ ще ви дава благодат, ще

ви кажа също, че колкото повече се стараете, толкова повече бесът ще ви напада. Но от това съвсем не се смуцавайте, защото той нищо не може да ни направи, ако не го приемаме – Господ не му дава власт. Ако му даде власт, дяволът всички ще ни смаже,

защото мечтата му е и ние, и целият човешки род да отидем с него в ада. Но Господ го държи вързан: „Не! Може само толкова, колкото е нужно за възпитаването на Моите деца!“ И бесът ще напада, ще напада, а ние ще укрепваме в борбата.

За незлобието

Някои от вас сигурно са чели за руските новомъченици, а някои малко знаят за тях. Новомъчениците са дивни. Толкова много православни християни са били избити по най-жесток, нечовешки начин. Но как са отвърждали те? Отвърждали са само с кротост и с добро. Днес се празнува Киевският митрополит Владимир – първият новомъченик от архиереите. Когато го убивали, той благословил с архиерейско благословение своите убийци, които така грубо се сгръжали с него. Значи, няма озлобление, няма зли чувства, а напротив – благословение. И когато открили мощите му, ръката му била свита за архиерейско благословение и нетленна! Имало и такъв случай – войниците стрелят, стрелят, но нищо не става. Тогава те казват на мъченика: „Батюшка, благослови!“ Той ги благославя, отново стрелят и го убиват¹. Царското семейство също е било разстреляно. Преди това най-голямата дъщеря Ольга писала на свои близки: „Баща ми моли никога да не отмъщава за него. Той на всички всичко е простил.“ Никаква злоба, никакви лоши чувства, а напротив – опрощение. Ето го истинското християнство на мъчениците! А мъченията би-

¹Това се е случило с Петроградския митрополит Вениамин (Казански – † 13 абеуст (31 юли, ст. ст.) 1922 г.).

Погребението на матушка игумения Серафима, 8 юни (26 май, ст. ст.) 2004 г.

ли страшни! Например, един архиерей² по-сред лютата зима го забели при замръзналата река, пробил лед, за да го хвърлят във водата. И какво правят за подигравка? Сплитат му косите (като духовно лице той бил с дълги коси) и през тях слагат желязо, на което да увисне. И след това мъчителите застават от двете страни и, както е закачен за косите, спускат го в дупката и го изваждат, спускат го и го изваждат... По него се образува гва пръста лед и в края на краищата той умира...

На нас ни е разказвала една добра жена изкуствоведка, че нейният духовен отец бил изпратен на много тежка работа в Сибир – рязали дървета. И ето, един от лагерниците се разболява, но не го освобождават от работа. А ако той не изпълни нормата, следва страшно наказание... Тогава нейният духовен отец, като видял, че другият изнемогва, изпълнил и неговия наряд. И след като се прибрал в лагера, в бараката, прекръстил се, легнал, сложил си ръцете на гърдите и се поминал. Значи извършил саможертва – без никакво озлобление, без никаква обид, без никаква гързост към никого.

Това ви казвам, защото случва се някои от вас да задържат в себе си злоба. Ние говорихме по-рано, че най-късно до вечерта трябва в сърцето си напълно да изтребите всичко лошо! А вие понякога я задържате повечко... Аз обаче бих ви казала – не до вечерта, а веднага щом се появи злобата, махайте я. Гледайте като на враг не на този, който те е обидил, а на лошото чувство в сърцето си, на дявола, който те върти, и на себе си – че си такава, че се обиждаш, че се сърдиш. А за пример имайте новомъчениците, цялото тяхно множество – как са приемали смъртта, и то мъченическа, без никаква злоба. Но преди това те са живеели богоугодно и затова Господ им е дал сили да изповядат вярата си... Пък у вас понякога има злоба. За такива деца като вас, мили мои дечица, които са дошли да служат на Господа и да си оправят душите, е нещо нормално, напълно нормално да нямат никакви лоши чувства, а само добри. И аз ви призовавам към това, защото тогава ще бъдете щастливи. Но това иска борба, борба и молитва. Щом се появи нещо лошо: „Не, не и не!“

Трябва дълбоко да се каем, горчиво, горчиво да плачем, че Господ ни е дал толкова много,

че е приготвил за нас царство Небесно, а ние като блудния син пропиляхме всичко в какви ли не страсти, всичко прогадохме! Но Господ ни е дал и покаяние, с което колкото и да си гнусен и отвратителен и колкото и много грехове да си извършил – всичко може да ти се прости. Блудният син само грехове вършил, обаче като решил да се покае, Господ го изпреварил с милостта Си. Така да бъде и с нас. Призовавам ви да се трудите, да се стараете, да се каете и тогава Господ ще ви изпреварва с помощта Си. Той няма да остави нито една гуша, която се кае, нито една!

За покорността към Божията воля

Трябва да приемаме с радост онова, което Господ ни изпраща, колкото и горчиво да е то. Никои да не си мисли, че получава поголямо изпитание, отколкото трябва, защото е безумие да мислим, че Господ не може точно да пресметне. Господ е пресметнал как да създаде цялата вселена, значи най-добре и най-точно знае за всеки един от нас какво е нужно, какво трябва да претърпим и какво можем да претърпим. Защото един може да претърпи повече – по-мъжествен е, а друг не може. Но Господ знае кому и какво да изпрати. Той иска от нас смирено да претърпим, а ние, като не искаме да се смирим, започваме да се самосъжаляваме или да роптаем. А трябва да благодарим на Господа, когато ни изпрати нещо за претърпяване, особено клевета. Толкова е хубаво да претърпиш клевета и да си кажеш: „Господ ми е изпратил това заради моите грехове! Заслужавам много повече!“ И да го приемеш дълбоко в сърцето си с благодарност към Господа, да имаш пълна преданост на волята Божия, да искаш само волята Божия: „Да бъде не както аз искам, а както Господ!“ Онзи, който се е предал на Господа, за всичко казва: „Господи, да бъде Твоята свята воля!“

² Пермският и Соликамски епископ Теофан (Илмински – † 24 декември (11 декември, ст. ст.) 1918 г.)

СЛОВО ПРИ ОПЕЛОТО НА МАТУШКА ИГУМЕНА СЕРАФИМА,

произнесено от Негово Преосвещенство Триадицкия епископ Фотий
на 8 юни (26 май, ст.ст.) 2004 г.
в Княжевския манастир „Покров на Пресвета Богородица“

ъзлюбени в Господа отци и братя, осиротели сестри на тая света обител, благочестиви християни!

Предстои ни тежък миг, може би по-тежък от всеки друг през целия ни земен живот. Предстои ни да се разделим телесно с нашата матушка игуменна Серафима, с нашата родна майка, в най-съкровения, най-дълбок духовен смисъл на тия слова. Не ще виждаме вече свидния лик, не ще срещаме вече погледа, стопил толкова горест и скръб в стотици човешки души. Не ще чуваме гласа – гласа, проясняващ съвестта ни, пробуждащ усета ни към небесното, гласа, който стигаше направо до сърцето...

Матушка игуменна Серафима завърши своя земен път. Ала тя остава с нас.

Между иконите в нейната килия стои малък надпис, старателно изписани на църковнославянски език с красивия почерк на приснопамятната мать Серафима думи на св. ап. Павел от второто послание до коринтските християни: *Както изобилват в нас Христовите страдания, тъй изобилва и нашата утеха чрез Христа* (2 Кор. 1:5). Изобилието от страдания за Матушка приключи. Сега тя приема – и ние вярваме в това – приема в пълна мяра утехата Христова.

Остава живият пример, въплътен пулса на живота православно Предание. Защото целият живот на Матушка бе това – да съхрани в пълнота всичко, дори до последната йота, що е получила от светител Серафим, и да го предаде нам.

Сега започва нашият труден път към Матушка. Труден, защото ние нямаме вече утехата от непосредното общение. Остава

ни единствено духовното общение. А то е същностното, защото всичко друго отпада или ще отпадне. Пред този трънлив и стръмен път ни е трудно, тежко ни е, както писа в писмо до нас православен наш брат, след като бе получил вестта за кончината на матушка Серафима: „Тъжно е, когато старите герои и героини си отиват; техните наследници с неимоверни усилия се стремят да живеят според мярката, която техните наставници са следвали сякаш почти без усилия.“ Трудно ни е! Трудно ни е, защото имаме да преодоляваме много и много в себе си, което всъщност ни дели от духовното общение с Матушка. Дели ни не смъртта. От това общение ни делят нашата себичност, дребнавост, страстите, греховете... Дано съумеем да ги надмогнем. Защото в противен случай не ще можем да съхраним общението, което толкова време хранеше духовно всички нас.

Веднъж Матушка сподели, беше твърде отдавна, че духовната връзка между нейните родители по плът – о. Андрей и матушка София – е била изключително дълбока и след като о. Андрей преминал във вечността, матушка София често повтаряла: „Сега всеки изминат ден ме доближава до о. Андрей“. Блажени са тия от нас, които в съкровенията дълбини на сърцето си могат да промълвят: „Сега всеки изминат ден ме доближава до матушка игуменна Серафима“.

Да пребъде до свършека на вековете тая света обител, пазена от покрива на Пречистата Богородица, под омофора на светител Серафим, закриляна и съгрявана от майчините молитви на матушка игуменна Серафима! Амин.

Съвети на преп. Анатолий (Зерцалов) (1824–1894)

Преп. Анатолий
Оптински (старши)

❖ Вижда се, че се стараеш и искаш да се спасиш, само че не умееш – не разбираш духовния живот. А цялата тайна е в това – да търпиш, каквото Бог ти изпрати. Така без да усетиш, ще влезеш в рая.

❖ Търпението ти не трябва да бъде безразсъдно, т.е. безотрадно, а търпение с разум – нека те утешава мисълта,

че Господ гледа целия ти живот, визира се в самата ти гуша така, както ние се вираме в любим човек... Гледа и те изпитва – каква ще се покажеш в скърбите. Ако претърпиш, ще бъдеш възлюбена от Него. Ако не претърпиш и започнеш да роптаеш, но после се покаеш, Той пак ще те обича.

❖ Всяка една молитва към Бога е от полза. А коя най-много – това не знаем. Само Той е праведен Съдия, а ние можем да обявим за истина дори лъжата. Моли се просто и вярвай!

❖ Поверително ти съобщавам най-доброто средство за получаване на смирение. Ето кое е то: претърпявай всяко оскърбление, което нанаява гордото ти сърце. И чакай ден и

СВЕТООТЕЧЕСКИ НАСТАВЛЕНИЯ

КАК ДА ЖИВЕЯ, ЗА ДА СЕ СПАСЯ?

Съвети на преподобните оптински старци към християните, които искат да водят духовен живот

(продължение от бр. 3/2003)

нощ милост от Всемилостивия Спасител. Който чака така, непременно ще получи.

❖ Ние сме длъжни да обичаме всички, но не можем да изискваме от другите да ни обичат.

Съвети на преп. Йосиф (Литовкин) (1837–1911)

❖ Нашият път – това са скърбите. Трябва да вървим по него, докато не стигнем до пригответното ни вечно Отечество. Бедата обаче идва оттам, че ние малко се грижим за своята вечна участ и затова не можем да претърпим дори лек упрек, отправен към нас. Започваме веднага да роптаем и така сами увеличаваме скърбите си.

❖ Да изпълняваш наложеното ти от друг правило е винаги трудно, а да се трудиш със смирение е още по-трудно.

❖ Именно това, което се придобива с труд, е полезно.

❖ Онова, което е лесно за тялото, не е полезно за душата, а което е полезно за душата, то е трудно за тялото.

❖ Който е победил страстите си и е придобил духовен разум, той и без външно образование има достъп до всяко човешко сърце.

❖ Ако виждаш нещо грешно в ближния си и искаш да го поправиш, то знай, че щом това нарушава душевния ти мир и те довежда до раздражение, ти самият си в грях и без съмнение не можеш да поправиш греха с грях. Грехът може да бъде поправен само с кротост.

❖ Съвестта на човека прилича на будилник. Ако позвъни и ти, като знаеш, че трябва да отидеш на послушание, веднага станеш, то и сетне винаги ще го чуваш. Ако не ставаш няколко дни подред и си казваш: „Ще полежа още малко“, накрая вече няма да се събуждаш, когато будилникът звъни.

Преп. Йосиф Оптински

❖ Питаш ме: „Какво да правя, за да смятам себе си за нищо?“ – Помисли на високоумие ни спохождат и не може да бъде друго. Но ние трябва да се борим с тях, като им противопоставяме смиряващи мисли. Ти това и правиш, като си припомняш своите грехове и недостатъци. Постъпвай така и занаят, Помни, че целият ни земен живот трябва да премине в борба със злото. Освен чрез припомняне на своите недостатъци, можеш да се смиряваш и с помощта на следните мисли: „В мен няма нищо добро: и тялото ми не е мое – Господ го е създал в утробата на майка ми, и душата ми е дадена от Господа, така че всички душевни и телесни способности са ми дарувани от Бога. Мои са само безбройните грехове, с които непрестанно съм прогневявала и прогневявам милостивия Господ. С какво тогава да се тщеславя и да се гордея? – С нищо.“ С такива размисли молитвено проси прошка от Бога. При всички домогвания на

греха лекарството е само едно – искрено покаяние и смирение.

❖ Има много плачеци, но не за това, което е нужно; има много скърбяци, но не за греховете си; има много смирени наглед, но не истински. Примерът на Господ Иисус Христос ни показва с каква кротост и търпение трябва да понасяме човешките недостатъци.

Съвети на преп. Варсануфий (Плиханков) (1845–1913)

❖ Целият ни живот е велика Божия тайна. Всички обстоятелства в него, колкото и нищожни да ни се струват, имат огромно значение. Смесът на тукашния си живот ние ще можем да разберем едва в бъдещия. Колко внимателно трябва да се отнасяме към живота си, а ние живеем така, сякаш небрежно прелистваме книга – страница след страница, без дори да се замисляме какво е написано там. Но в живота няма нищо случайно, в него всичко става по волята на Промислителя.

❖ Различни пътища водят към спасение. Някои хора Господ спасява в манастир, други – в света. Св. Николай Мирликийски отишъл в пустинята, за да се подвизава там в пост и молитва, но Господ му заповядал да се върне при хората. „Не е тази нивата, на която ще Ми принесеш плод“ – му казал Спасителят. Преподобните Таусия, Мария Египетска и Евдокия (покаяли се бивши блудници – бел. прев.) също не са живели в манастир. Човек може навсякъде да се спаси, само не оставяйте Спасителя. Дръжте се здраво за грехата на Христа и Той никога няма да ви остави.

❖ Тези, които търсят Христа, Го намират, според Неговите истинни слова: *Търсете, и ще намерите; хлопайте и ще ви се отвори* (Мат. 7:7, Лука 11:9). *В дома на Отца Ми има много жилища* (Иоан. 14:2). И забележете, че тук Господ говори не само за небесни жилища, но и за земни, не само за вътрешни, но и за външни. Всяка душа Той поставя в такива обстоятелства, обкръжава я с такава обстановка, която най-много ще допринесе за нейното преуспяване – това е външното жилище. А когато Той изпълва душата с покой, мир и радост –

Съборният храм „Въведение Богородично“
в Оптинския манастир

това е вътрешното жилище, приготвено от Господа за ония, които Го обичат и Го търсят.

❖ Животът е блаженство... Той ще стане блаженство и за нас, когато се научим да изпълняваме Христовите заповеди и да обичаме Христа. Тогава ще ни бъде радостно да живеем, да понасяме сполетяващите ни скърби, а пред нас ще сияе в неизказана светлина Слънцето на правдата – нашият Господ... Всички евангелски заповеди започват с думата „блажени“: *блажени са кротките..., блажени са милостивите..., блажени са миротворците...* Оттук става ясна евангелската истина, че най-голямото щастие на човека носи изпълняването на Христовите заповеди.

❖ Без труд не можем да се научим да изпълняваме Божиите заповеди, а този труд се състои от три части – молитва, пост и трезвение.

❖ Признак за умъртвяване на душата е отклоняването ѝ от църковните служби. Когато човек охлажда към Бога, първо охлажда към храма – отначало гледа да отиде по края на службата, а после съвсем престава да посещава Божия храм.

❖ Не четете безбожни книги, останете верни на Христа. Ако те питат за вярата, отговаряй смело. „Ти, струва ми се, много често започна да ходиш на църква?!“ – „Да, защото намирам в това удовлетворение.“ – „Да не искаш светец да ставаш?“ – „На всеки му се иска, но това не зависи само от нас, а от Господа.“ По такъв начин с кротост отблъскайте нападащия те.

❖ За да станем подобни на Бога, трябва да изпълняваме Неговите свети заповеди, а ако погледнем внимателно, ще се окаже, че досега нито една от тях не сме изпълнили истински. Прехвърлим ли ги всичките поглед, ще видим, че до някоя от тях едва-едва сме се докоснали, друга може би малко сме се опитали да изпълним, а например към заповедта за любов към враговете даже не сме пристъпили. Какво да правим тогава ние, грешните? Как да се спасим? – Единствено чрез смирението. Моли се така: „Господи, аз съм грешен във всичко, нищо добро няма в

Преп. Варсануфий
Оптински

мен, надявам се само на Твоето безкрайно милосърдие.“ Пред Господа сме като неизплатими длъжници, но заради нашето смирение Той няма да ни отхвърли. И наистина, по-добре е, след като имаме толкова грехове, да се смятаме за големи грешници, отколкото, като имаме някои добри дела, да се гордеем с тях и да се смятаме за праведни. В Евангелието тези две възможности са описани в лицето на митаря и фарисея.

❖ Живеем в страшно време. Хората, които изповядват вярата си в Иисуса Христа и които посещават Божия храм, днес са подлагани на насмешки и осъждане. Тези насмешки ще преминат в открито гонение. И не мислете, че това ще се случи след хиляда години, не – това ще настъпи скоро. Аз няма да го доживея, но някои от вас ще го видят с очите си. Ще има отново изтезания и мъчения, но блажени ще бъдат тия, които останат верни на Христа.

❖ В света идва нещо мрачно, ужасно... Човекът става като че ли беззащитен, дотолкова го е овладяла силата на злото, че не знае какво прави... Дори му се внушава мисълта за самоубийство... Защо става това? Защото не вземат в ръце оръжието – нямат в себе си името Христово и кръстния знак.

Съвети на преп. Анатолий (Потанов) (1855-1922)

❖ Бог се противи на горделиви, а на смирени дава благодат (1 Петр. 5:5). А Божията благодат – това е всичко. В това се състои най-голямата премъдрост. А ти се смири и си кажи: „Макар и да съм само песъчинка, но и за мен Господ се грижи. Нека бъде над мен волята Божия!“ И ако си кажеш това не само с ума, но и със сърцето, и смело, както подобава на истински християнин, възложиш упованието си на Господа, с твърдото намерение безропотно да се покоряваш на Неговата воля, каквато и да е тя, тогава облаците над теб ще се разпръснат, ще грейне слънце, ще те озари и ще те стопли и всичко ще ти изглежда ясно и свет-

ло, ще престанеш да се мъчиш и ще ти стане леко на душата.“

❖ Питаш кой е най-краткият път към смиренieto. Разбира се, преди всичко трябва да осъзнаеш, че си немоощен като червейче, да почувствуваеш, че не можеш да направиш нищо добро без гара на Светия Дух, който Господ Иисус Христос ни дава по мярата на нашите молитви, по молитвите на ближните ни и по Своето милосърдие.

❖ Някои казват, че в църква им е скучно. Скучно им е, защото не разбират службите. А трябва да се учат! Скучно им е и затова, защото са небрежни към храма. Затова той им се струва чужд, а не свой. Ако бяха гонесли поне цветя или зеленина за него, ако се бяха потрудили за благоукрасяването му, нямаше да им е скучно там.

❖ Живей просто, по съвест, винаги помни, че Господ всичко вижда, а на останалото не обръщай внимание.

Съвети на преп. Нектарий (Тихонов)

(1853–1928)

❖ Историята на Иов ни открива общ закон за всеки човек. Докато той е богат, знатен и живее в благополучие, Бог не му отговаря. А когато човек е на буницето, отхвърлен от всички, тогава Бог Сам му се явява и разговаря с него, а човекът слуша гласа Му и вика към Бога: „Господи, помилвай ме!“ В този общ закон единствено степенята на унижението¹ е различна за всекиго.

❖ Животът е даден на човека, за да му служи, а не той да бъде слуга на своя живот. Това означава, че човекът не трябва да се

¹ Унижението, което човек трябва да понесе, за да придобие смирение и да отвори душата си за Божията благодат – бел. прев.

Преп. Анатолий
Оптински (младши)

превръща в роб на житейските обстоятелства, не трябва да принася вътрешното (т.е. душата си – бел. прев.) в жертва на външното. Често служейки на тукашния си живот, човек губи мярка, труди се безразсъдно и изпада в твърде печално недоумение: сам не знае защо живее. Това недоумение е много опасно и често се случва с хората. Те стават подобни на кон, който пренуска, пренуска и изведнъж се блъсне във внезапно изсочило насреща препятствие.

❖ Питате по какъв път да вървите към Бога. Вървете по пътя на смиренieto – чрез смирено понасяне на трудните обстоятелства в живота, чрез смирено претърпяване на изпращаните от Господа болести, чрез смирена надежда, че няма да бъдете оставени от Господа, вашия бърз Помощник и любвеобилен Небесен Отец, чрез смирена молитва за помощ свише, за прогонване на унието и чувството на безнадеждност, с които врагът на Вашето спасение се старее да Ви доведе до гибелното отчаяние, лишавашо човека от Божията благодат и отдалечаващо от него Божието милосърдие.

❖ Духовният път изисква голяма постепенност. И за всичко е необходимо да се самопринуждавате. Ето например, ако Ви поднесат обяг и Вие усецате вкусния му аромат и много искате да си хапнете, все пак лъжицата няма сама да Ви го сложи в устата. Трябва сами да сторите някакво усилие: да станете, да се приближите, да вземете лъжицата и чак тогава почват да ядете. Подобно на това и нищо добро не може да стане отведнъж – навсякъде е нужно да чакаш и да търпиш.

❖ Главното е да не осъждаш ближните. Щом в главата ти се появи осъждане, веднага с внимание се обърни към Господа: „Господи, дай ми да виждам моите съгрешения и да не осъждам моя брат!“

❖ Смисльът на християнския живот, според гумите на св. ап. Павел в Посланието му

Преп. Нектарий
Оптински

до коринтяните, е: *Прославете Бога в телата и в душите си, които са Божии* (1 Кор. 6:20). И тъй, като запишем тези свети слова в душите и сърцата си, трябва да се стараем нашето душевно разположение и нашите постъпки в живота да бъдат за слава Божия и за назидание на ближните.

Съвети на преп. Никон (Беляв)

(1888–1931)

❖ Нека имаме за образец светеца, който е живял в условия, най-близки до нашите, и да се подкрепяме с неговия пример.

❖ Всички светци са страдали, защото са вървели по пътя на Спасителя, Който е страдал, бил е гонен, поруган, оклеветен и разпнат. И всички, които вървят след Него, неизбежно страдат. *В света скърби ще имате* (Иоан. 16:33). *И всички, които желаят да живеят благочестиво... ще бъдат гонени* (2 Тим. 3:12). *Кога пристъпваш да служиш Господу Богу, приготви душата си за изкушение* (Сир. 2:1). За да понасяме по-леко страданията, трябва да имаме силна вяра, гореща любов към Господа, да не бъдем привързани към нищо земно и всецяло да се предадем на Божията воля.

❖ Ако искаш да се избавиш от житейската печал, не привързвай сърцето си към нищо и към никого. Житейската печал произлиза от нашата привързаност към земните неща.

❖ На земята никога не е имало, няма и няма да има място без скърби. Такова място може да има само в сърцето, когато Господ се всели в него.

❖ В скърбите и изкушенията ни помага Бог. Той не ни освобождава от тях, но ни дава сила леко да ги понасяме и дори да не ги забелязваме.

❖ Гоненията и притесненията са полезни за нас, защото укрепват вярата ни.

❖ Когато нямаме възможност да изпълняваме обета на послушанието – в случай, че няма на кого да покорим волята си, трябва да бъдем готови да вършим всичко според Божията воля. Има два вида послушание – външно и вътрешно. При външното послушание се иска пълно подчинение, изпълняване на всяка възложена работа без свое собствено мнение. Вътрешното послушание пък се отнася до вътрешния, духовния живот и изисква

ръководство от духовен наставник. Но съветът на духовния отец трябва да е в съгласие с онова, което учи Свещ. Писание... Истинското послушание, което носи огромна полза на душата, е когато по послушание извършваш нещо противно на себе си, нещо, което не съвпада с твоята воля. Тогава Сам Господ те взема на Своите ръце...

❖ Духовният отец като пътепоказател ти посочва пътя, но ти самият трябва да вървиш по него. Ако духовният отец показва пътя, а ученикът не върви по него, той гоникъде няма да стигне и така ще си изгние до пътепоказателя.

❖ Лекарите и лекарствата са създадени от Господа. Не бива да се отказваме от лечението.

❖ Не трябва да вярваме на суеверни личби. Бог ни ръководи чрез Своя промисъл и човек не зависи нито от някакъв ген, нито от някаква птица, нито от нещо друго подобно. На оногова, който вярва на такива предразсъдъци, му е тежко на душата, а който изцяло се поверява на Божия промисъл – точно обратното, на него му е радостно.

❖ Без крайна необходимост не бива да работим в празнични дни. Празникът трябва да се цени и почита. Този ден трябва да посвещаваме на Бога – да отидем на църква, да се помолим вкъщи, да прочетем нещо от Свещ. Писание или от творенията на св. отци, да вършим добри дела.

❖ Всяка работа, колкото и нищожна да ви се струва, вършете с усърдие, като прег Божие лице. Помнете, че Господ ви вижда.

❖ По-добре е молитвеното правило да бъде неголямо, но да се изпълнява неотменно и с внимание.

❖ Всичко лошо, в това число и страстите, които ни нападат, трябва да смятаме не за свое, а за идващо от врага – от дявола. Това е много важно. Само тогава ще можеш да победиш страстта, когато я считаеш за нещо чуждо.

❖ Не бива да даваме воля на чувствата си. Трябва да се принуждаваме да бъдем приветливи и към ония, които не ни се харесват.

❖ Вашето спасение и вашата гибел са в ближния: спасението ви зависи от това, как се отнасяте към своя ближн.

❖ Трябва да обичаме всеки човек, да виждаме в него образа Божий, въпреки пороците

Преп. Никон Оптински

му. Не бива да се отнасяме към хората хладно и с това да ги отблъскваме от себе си.

❖ Не се стреми към човешката правда, търси единствено Божията правда.

❖ Винаги помнете този закон в духовния живот: ако се смутиш от някой недостатък на друг човек и го

осъдиш, впоследствие ще те постигне същото и сам ще страдаш от този недостатък.

❖ Ако кажеш нещо лошо за твоя брат или сестра, дори то да е истина, ще нанесеш на сърцето си неизлечима рана. Да говориш за недостатъците на другите можеш само когато имаш в сърцето си едно-единствено намерение – да принесеш душевна полза на съгършилия.

❖ Преди да искаш прошка от Господа, трябва самата ти да простиш на ближния... Така е казано в Господнята молитва.

❖ Самооправданието затваря духовните очи и тогава човек не може да види истината.

❖ Търпението е непрестанно благодушие.

❖ Мълчанието е полезно за душата. Когато говорим, трудно можем да се удържим от празнословие и осъждане. Но има и лошо мълчание – когато някой се сърди и злобно мълчи.

❖ Мълчанието подготвя душата за молитвата. Тишината действа така благотворно на душата!

❖ Не се привързвайте към суетата на света. Особено по време на молитва оставете настрана всички житейски мисли. За да запазите и след молитва, било домашна, било църковна, молитвеното настроение и умиление, необходимо е да пазите мълчание. Понякога дори една проста, незначителна дума може да наруши умилението на душата и да го пропъди от нея.

❖ Кое е по-добре: по-рядко или по-често да се причастяваме със Св. Христови Тайни? – Трудно е да се отговори на този въпрос. Закхей с радост е приел в своя дом скъпия Гост – Господа, и добре е постъпил. А стотникът от смирение, чувствувайки своето недостойнство, не се е решил да Го приеме и също е постъпил добре. Постъпките на двамата, макар да са противоположни, имат добри побуди. Затова и двамата се оказали еднакво достойни пред Господа. Същността е в това – да се подготвим подobaващо за това велико Тайнство.

❖ Ако поради някакви обстоятелства нямаме възможност да се прекръстим, може да заменяме полагането на кръстно знамение с Иисусова молитва.

❖ Ние, православните, не трябва да поддържаме никоя ерес. Трябва да сме готови дори да пострадаме, но да не изменим на Православието.

Край.

Превод от руски език.

Използувани източници:

1. **Советы оптинских старцев христианам, живущим в миру** (<http://pravosl.narod.ru/library/sovetopt.htm>).

2. **Архим. Серафим (Алексиев). Оптинските старци.** С., 1991.

Православен светоглед

Светител Теофан Затворник

ЛЮБОВТА – ВЕНЕЦ НА ХРИСТИЯНСКИЯ ЖИВОТ

Един законник пристъпил към Господа и Го запитал: *как да наследя живот вечен?* (Лука 10:25–37). Законникът като човек, изучаващ задения от Бога закон и основаващ се на закона, би трябвало и сам да знае това. Ето защо Господ в отговор го попитал: *в Закона що е писано? Как четеш?* Законникът прочел: *Взлюби Господа, Бога твоего, от всичкото си сърце, и от всичката си душа, и с всичката си сила, и с всичкия си разум, и ближния си като себе си.* Тогава Господ му казал: *Право отговори; тъй постъпвай и ще бъдеш жив.* С други думи Той потвърдил казаното, удостоверил с отговора Си, че за друг път към вечния живот и към спасението не е нужно дори да се пита: друг път няма и не може да има. Обичай Бога и ближния си – в това е всичко!

Какъв кратък катехизис! Колко прост закон! Само две думи: обичай Бога, обичай и ближния си. И дори още по-малко – само една дума: „обичай“. Защото който истински обича Бога, той обича в Бога и ближния си, а който истински обича ближния си, обича и Бога. Защо тогава, ще кажат някои, са нужни такива сложности и от страна на Бога, и от страна на хората? Защо са всички тези устава, освещавания, Тайнства, тази сложна система от учения? Защо са тесните врати и тесният път? Защо са подвизите, чрез които някои се стараят да влязат през тесните врати, защо са всички тези оръжия, които трябва да носят тръгналите по пътя към вечния живот – всички тези пости, бдения, молитви и т. н.? – Именно за да ни издигнат

до любовта. Любовта е светлина и плод на нашия спасителен духовен живот. Много трудове и подвизи трябва да извършим, за да принесем този плод. Както е с дървото: преди плодовете се ражда цвят, преди цвета – листа и клони, преди клоните – ствол, стволът се ражда от корена, а коренът – от семето и колко много време е нужно, докато от семето израсне дърво и дървото даде плод... Така е и в духовния живот. Отначало върху земята на сърцето пада семето на спасителното слово; от него израства фиданка с листа и клонки, после тя става дърво, дървото дава плод, а този плод е любовта. Любовта израства от всичките спасителни дела и трудове, а после самата тя оживотворява и изпълва всичко.

Любовта в своя истински вид е духовен рай. Тя е топло, мирно, благожелателно, живо, вечно движещо се и създаващо радост разположение на душата; разположение не временно, като посещаващ я гост, а постоянно, твърдо, дълбоко вкоренено, по същество неотме-

нимо, каквото е например дишането или биенето на сърцето. В когото се внедри това чувство, тази сила, такъв човек изпитва в себе си несмуцавано от нищо блаженство. И ако такъв човек се намира дори в постоянно усилие, той не вижда и не усеща нито усилието, нито скърбите, нито препятствията; защото самите трудности, срещани от него по пътя, не намаляват любовта, а напротив – възвисяват я, както вятърът не угасява, а все повече и повече усилва и раздухва огнения пламък.

Да, любовта е рай, но рай загубен. Влизаш вътре в себе си и не го намиращ там; виждаш, че в градината на сърцето ти не расте това гърво на живота. А защо е така? Защото сърцето цялото е обрасло със злите гървета на страстите, заглушаващи любовта. А където има страст, там няма място за любовта. *Любовта е пълна с благодат* – как тогава може да пребъдва в сърце, в което се е загнездило вкаменено равнодушие към страданията на другите? *Любовта не завидва* – как тогава може да пребъдва в сърце, където живее завистта? *Любовта не се превъзнася, не се гордее* – как тогава може да пребъдва в сърце, където властвуват гордост и тщеславие? *Любовта не търси своето* – как тогава може да пребъдва в сърце, в което движещо начало на всяка постъпка е себелюбието? *Любовта не безчинствува* – как тогава може да пребъдва в сърце, пълно с безчинни страсти? *Любовта не се радва на неправда* – как тогава може да пребъдва в сърце, склонно към злостъпство, осъждания и клевети? Изкоренете първо тези зли гървета на страстите от своето сърце и на тяхно място ще израсне многоклонесто гърво, даващо и цвят, и плод на любовта. Но щом започнете да изкоренявате страстите, вие неизбежно ще встъпите в тесния и прискърбен път, ще се сблъскате с необходимостта да се облечете във всеоръжието на подвизите и лишенията, ще трябва да преминете през всички освещаващи, изправящи и ръководещи законоположения на Божията Църква; тоест преди да встъпите в единството на любовта, вие трябва да предприемете много трудове и да насочвате силите си към много занятия, да преминете като през тъмна гора, за да стигнете до отрадната и осяяна с цветя поляна на любовта.

Очевидно пътят, стигащ дотам, не е кратък, нито е лек. Затова, когато чуете празнотството на най-новите филантро-

пи, не се поддавайте лекомислено на съблазнителните им викове: „Всичко друго навън! Достатъчна е само любовта!“ Не бързайте да изхвърляте всичко навън. Първо търпеливо преминете през всичко, което ви предлагат правилата за благочестив живот в светата Църква, през всичко – от малкото до голямото; само чрез това вие ще можете да постигнете истинската любов. А когато истинската любов гоиде в сърцето ви, самата тя ще ви научи какво да правите с всички тия неща, които незрялата и неопитна филантропия обявява за ненужни. Ако словото ни, обърнато към самите нас, имаше такава сила, че да е достатъчно само да кажем: „Отсега нататък ще обичам Бога и ближните!“ и ако можеше още в същата минута любовта да се възцари в сърцата ни, щеше да бъде добре; но на практика в повечето случаи става съвсем друго. Мисълта и езикът говорят: „Ще обичам!“, а сърцето се противи на тези слова и помисли и когато се появи възможност за дела на любов, се отказва от тях дори в минути на увлечение по филантропичните идеи. А защо става така? Защото такава сърце е вкоравено от егоизъм, гордост, прилепналост към вещите, корист, които не можеш да пропъдиш само с днешните модни фрази за любов. Затова и Апостолът, когато пише за любовта, казва: *тичайте подир любовта* (1 Тим. 6:11 – по слав. прев.), тоест усилено се стремете към любовта, или: *облечете се в любовта* (Кол. 3:14), тоест употребете напрегнат труд за нейното придобиване и се молете Бог да ви дарува *дух на любов* (2 Тим. 1:7), защото *любовта е от Бога* (1 Иоан. 4:7), *излива се в нашите сърца чрез дадения нам Дух Светий* (Рим. 5:5); ала дарът на Духа трябва да бъде заслужен, трябва да го привлечеш към себе си – а само с думи това не може да се постигне.

Превод от руски език.

„Домашния беседа“, 1872 г., вып. 32.

АПОСТАСИЯ - ОТСТЪПЛЕНИЕ

Архуенуцкон Аверкуй (Тайшев)

ХРИСТОВАТА ЦЪРКВА – СТЪЛБ И КРЕПИЛО НА ИСТИНАТА

„Петдесетница празнуваме и пришествието на Духа“ – радостно пее Църквата във великия и славен ден на слизането на Светия Дух върху апостолите.

Дух Свети слезе върху апостолите и на земята се яви *Царството Божие, дошло в сила* (Марк 9:1), за което предсказа Господ Исус Христос през Своя земен живот, – Царството на Божия Дух, Църквата Христова, за която Господ даде великото обещание, че портите адови няма да ѝ надделаят (Мат.16:18).

Христовата Църква е основана на земята, но нейният произход не е земен, а небесен.

Христовата Църква е съставена от хора, но тя не е човешка, а Божествена организация.

Това е защото Глава на Църквата е Сам Нейният Божествен Основател – Господ Исус Христос – Единородният Син Божий, „Който заради нас човещите и заради нашето спасение слезе от небесата и се въплъти от Дух Свети и Дева Мария и стана Човек“.

Целта, заради която е основана Христовата Църква – това е спасението на душите за вечния живот. Поради това истинската Христова Църква не може и не бива да си поставя за решаване никакви чисто земни цели и задачи.

Това съвсем не означава, че Църквата трябва изцяло да се откъсне от земята и от всичко, което е земно – не! Това означава, че тя следва да пребъдва над всичко временно и земно, да гледа и оценява всичко земно от възвишената висота на своето положение, на високата си цел и предназначение – вечното спасение на човещите. Затова и всичко земно, което съдействува за тази висша цел, е приемливо за Църквата и него Църквата одобрява и благославя;

а всичко, което пречи за достигането на тази цел или поставя едни или други препятствия пред нея, е неприемливо за Църквата и се отхвърля от нея.

Жестока борба, не на живот, а на смърт водят с Христовата Църква *портите адови*, а това са всички могъщи сили на ада, които се стараят да я унищожат или поне да я обезличат, та да би станала тя, по думите на Христа, *сол, която е изгубила силата си* (Мат. 5:13). Тези сили се стремят да отслабят Църквата и да я направят неспособна да изпълнява висшето си предназначение – спасението на човешките души за вечния живот.

В наши дни за мнозина стана съвсем очевидно и ясно, че простото унищожение на Църквата е невъзможно: кървавите гонения, продължили векове, включително и в наше време, не постигнаха нищо в това отношение. Поради това напоследък *портите адови* промениха рязко тактиката си: сега те се стремят да обезличат Църквата – да я отклонят от нейните вечни и неземни цели и да я привържат здраво към земни интереси и човешки стремежи.

Това те правят чрез податливи, човекоугодливи, „гъвкави“ йерарси, готови лекомислено да продадат Църквата за „юдини сребърници“.

О, колко тежко съгрешават пред Бога и Църквата тези йерарси, поставени от Господа за „пазители“ на Църквата (защото думата „епископ“ означава именно „пазител“), за нейна охрана и стража, когато отстъпват от високите цели и задачи на Църквата – спасението на душите за вечния живот – и се устремяват към други, чисто земни цели, в угода на силните на деня, или „в крак с времето“, за да получат от това някакви лични и съвсем земни изгоди!

Връзките на такива „пазители“ Църквата привидно се запазва, но духът ѝ вече го няма.

Ала как, ще попитате вие, е възможно това, след като Сам Спасителят е обещал, че *портите агов* няма да надделееят над Църквата Му?

За съжаление мнозина днес погрешно разбират и невярно тълкуват това обещание на Спасителя, а и твърде често напоследък то злонамерено се изопачава.

Непобедимостта на Църквата от *портите агов*, както и непогрешимостта ѝ – а това са понятия, свързани тясно помежду си – принадлежат на Църквата в нейната цялост, а не на някоя нейна част, била тя и твърде многобройна, а още по-малко на някои отделни лица, били те дори свещенослужители с най-висок сан, епископи, патриарси.

Многовековната история на Църквата свидетелствува за нередки случаи на отпадане от истинската вяра Христова както на отделни лица, дори най-висши йерарси, така и на цели християнски общности.

Христовите думи за непобедимостта на Църквата от *портите агов* означават само това, че Истинската Христова Църква няма да изчезне от лицето на земята дори до края на света и до Второто пришествие на Христа. Но това съвсем не изключва появата на лъжецъркви и *църкви на лукавстващите* (срв. Пс. 25:5 – по слав. прев.) сред християнското общество; на църкви, които само външно се уподобяват на Църквата, но са лишени от духа ѝ, защото вместо на Христа са се поклонили на антихриста и са приели да служат нему, а не на Господа.

Но Истинската Христова Църква ще се запази на земята, дори ако в нея остане само един епископ (понеже „без епископ няма Църква“) с неколцина свещенослужители и вярващи миряни.

Главният отличителен белег на Истинската Христова Църква е, че тя пази Истината, понеже Църквата, по думите на великия Апостол на езичниците, е *стълб и крепило на истината* (1 Тим. 3:15).

Христос Спасителят дойде на земята, според собствените Му думи, за да *свидетелствува за истината* (Иоан 18:37). И всички верни Негови последователи, а още повече църковните пастири, са длъжни да вземат пример от Него и да се грижат преди всичко да свидетелствуват за Истината, като не допускат лъжа в думите или действията си.

На истинския християнин – служител на Истината – не подобава никаква лъжа. Затова и св. ап. Павел увещава всички християни: *заради това, като отхвърлите лъжата, казвайте истината всеки на ближния си, понеже сме членове един другиму* (Еф. 4:25).

Още по-малко е допустима лъжа в устата на служители на Христовата Църква. Особено нетърпима е тя, когато се произнася от висши йерарси, след като именно те са длъжни да възвестяват винаги и навсякъде едната Истина от името на цялата Църква.

Какво щеше да стане, ако мъчениците от първите векове на християнството, „заради спасението на Църквата“ (твърде модно напоследък оправдание на подобен род лъжи!), макар и само престорено, по настояване на мъчителите, се бяха отрекли от Христа и бяха принесли жертви на идолите?

Какво щеше да стане, ако великите църковни отци, пак „заради спасението на Църквата“, се бяха заели вместо с борба срещу еретиците, с търсене на всякакви компромиси за влизане в съгласателство с тях, макар то да е против Истината?

Къде щеше да остане тогава Истинската Христова Църква? Нямахме ли напълно да се заличи от лицето на земята?

А днес, кой знае защо, казват, че всичко се е променило и може да се лъже и лъже, и лъже безкрай „заради спасението на Църквата“.

Всичко се е преобърнало надолу с главата, всички понятия са обърнати наопаки. Борбата за вярата днес, кой знае защо, се приема като „политика, достойна за порицание“.

А съгласателството със заклетите врагове на вярата – това е не политика, а нещо твърде похвално, одобрявано днес от мнозина като проява на „мъдрост“.

В наши дни много хора възприемат Църквата като чисто земна организация, която трябва да служи на земни цели. Модерни люде, та дори и открити служители на сатаната, се опитват да я направят свое послушно оръдие. Но най-ужасното във всичко това е, че служението на тези земни цели често се забулва и прикрива с възвишените евангелски заповеди, с Христови, апостолски или светоотечески изречения, а това въвежда в заблуда мнозина наивни хора, които се поддават на тази нечестива измама, на тази наистина дяволска лъжа, изкусно прикрила същността си.

Но нека помним, братя, че там, където е лъжата, независимо с какво лице ни се представя или под какъв благ вид се прикрива, няма и не може да има истинска Църква.

Там е лъжецърква!

Защото истинската Църква е *стълб и крепило на Истината* (1 Тим. 3:15).

И тъй, гледайте, колко внимателно трябва да постъпвате: не като неразумни, а като мъдри (Еф. 5:15)!

Превод от руски език.

Архиепископъ Аверкій. Современность въ свѣтъ Слова Божія. Слова и рѣчи. Т. III. 1969–1973 г. N.Y., 1975, с. 136–140.

ПО ДИРИТЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ НОВОЦЪЧЕНИЦИ

ЧАСТ ВТОРА

ЖИТИЯ НА НЕИЗВЕСТНИ БЪЛГАРСКИ НОВОЦЪЧЕНИЦИ

Отделните откъси, с които разполагаме, трудно могат да се нарекат жития. Те са отломъци от едно забравено минало, чиито следи вече почти не личат. Но дори и най-нищожните и най-невзрачните от тях, пръснати из разнообразните исторически извори, са елмази, сияещи с духовната красота на мъченичеството и изповедничеството. Несъмнено мнозина от българите, за които се говори в тях, са приели венеца на мъченичеството и са наши горещи ходатаи пред Бога. За други, чиито подвиг остава скрит за нас, не е възможно да съдим другояче, освен чрез предположения и аналогии със сходни случаи от житията на древните светци. Но техните страдания на православни християни неминуемо са принесли духовни плодове за вечността и за самите нас, които молитвено ги поменаваме. Не трябва да забравяме, че мъките на верните православни християни винаги са семе...

Предложените четива изнасяме почти дословно, според както те са предадени в използваните от нас извори. Само на места сме внесли малки промени за по-голяма яснота и гладкост на речта, съобразно съвременния български език.

Страдание на девицата Гана от село Кривен

(† 19 май 1746 г.)¹

Ето какво ни разправи [баба] за една мома Гана, която я наричали и Ганча. (Името ѝ било Гана и на Ганча поднесено. Но като я затворили, толко лежала в тъмниците, та от жалост [към] горката Ганча я преименували и на Ганчица.)

Тя била леля на майка ми, Сребърна Мирчова, от с. Кривен, при Провадия [дн. с. Кривня, Варненски окр.]... Майка ми, Бог да я прости – почна баба, – имала една леля Ганча, още мома. Нейният брат Черника, току-що женен, ѝ казва:

– Гано, научих се, че аскер утре тъдява щял да мине и, както казват, може и да пренощува, затова добре е като мома да те заведа

в Провадия, макар утре [да] е Велики четвъртък и други ден Гергевден, пък като заминат – те идели от Айтос и заминували за към Дунав и Влашко – в събота ще можете и яйца да вапсате, и краваи да опечете.

– Защо да ида в Провадия, че ако гоїде войска, няма да ме узяде я? И кой ще им шета, като гоїдат – мама не е здрава, и кой друг освен буля (жената на самия Черника) ще остане, тя нали е още като мома млада? Затуй не оставям буля сама. – И вуйчо млъкнал...

В четвъртъка идва аскерът и бил разпределен по всичките околни села: в Равна, Черковна, Марковча, Косовча, Неново, Венчане, Петрова река и други, тъй и в наш Кривен. Но казали – ще пресечат и на утрешния ден Гергевден, и то само кривненският аскер и равненският, за които докарали агнета и сложили да ядат. Големецът им, който бил у вуйчови Черникови, пиян бил, такъв бил и хекиминът (докторът) – грък или арменец – рекли на вуйчо ми:

– Ще да ядете и вие, защото нали е и за вас Гергевден.

¹ Всички дати са приведени според оригинала, по стар стил. Към използвания днес граждански календар се приравняват с добавяне на 13 дни – бел. ред.

– Не можем, ефендим, да ядем и ние. Докато не ядем червени яйца, не можем да ядем благо – мазно.

– Не, ще ядете, и друго нищо!

– Не можем, ефендим – казал [Черника], а големецът скокнал да го бие.

В това време жена му писнала, но хекиминът и други хващат жената му да я целуват, втурнала се и Гана, и нея се мъчили да хванат, но тя грабва вожека¹ и право при братовицата си, Черниковица, и тя, тъй като се боричкала, цапва хекимина през кръста и пада. Става жената, а Гана и големеца като ударва с вожека², и то в главата, той пада на място със стрoшена глава и след малко умира!

Вуйчо след това бил добит – убили го, убили и други двамата чорбаджии: Димо Шуперков и Балуш цигуларина, а вуйна и Ганча запрели. След това аскерът и Кривина, и Равна обрала, и мнозина пребили.

Вуйна и Ганча ги запрели първен в Провадия. След години ги закарали в Шумен и след десетгодишно легане в затвора-темница, и то разделени, та един петъчен ден идва един паша в Шумен и решава и двете, ако се потурчат, да се освободят; ако не – да се обесят.

И тъй, казват им решението и вуйна се уплашила и се врекла да се турчи, и още тогаз я пуснали, а пък Ганча казала: „Подообре смърт, отколкото да си меня вярата!“ Като им отговорила тъй, те доложили на пашата и той отново ги върнал: „Идете, кажете ѝ, че до три дена, ако не се врене, то понеделник ще бъде обесена.“ По едно време ѝ пратили и вуйна, вече ханъма – с фередже, и тя я молила да си не кайдисва младостта и други такива. Но Гана нито искала да ѝ отговори и само толкоз ѝ казала: „Как не те домерзя!“ – и друго нищо. А пък на темничаря казала: „Моля те, ефендим, ако има някои от нашите села, викнете ги да ги видя и имам нещо да им поръчам за мама и за баля (баца, или бубаля – тате).“

И да се случат него ден кривенските чорбаджии в Шумен, намерили се и някои кираджии от Равненци и като дошли, тя им казала:

– Много здраве кажете на мака (мама) и на бубаля, да ми армагана³ раздадат, че в понеделник ще ме обесят.

И наистина, навърх Света Троица я обесили в Шумен на Кошир и след три дена я снели, и майка ѝ я взела, и на Костадиновден я погребали в шуменските гробища. Затова майка ѝ и песен ѝ извадила, която се пее на хора и тук, в нашия Потур [с. Велика, Бургаски окр.]...

Османски зверства

*Набедили са Ганчица,
та я в темница хвърлили,
в темница в темно дъното.
Лежала-й Ганча, боляла
тъкмино девет години.
В десето лято проклято
заръча Ганча, проръча
по равненски кираджии,
по кривненски чорбаджии:
– Млого здраве кажете на мака,
на мака и на бубаля,
да ми армагано раздадат;
шити ми бели месали
със коприняни кенари.
В пон'делник ще ма обесят
в шуменския панаир,
под Илчов баир на Кошир.*

Ганча убила големеца на Разпетия петък, който ден било и Гергевден – 23 април 1736 г., в с. Кривен. А обесили я на Св. Троица – понеделник, 19 май 1746 г., и на св. Константин и Елена, 21 май с. г., я погребали в гр.

Шумен.

ИЗВОР: Из разказа на бабата на Стефан Караджа от 1848 г. – Вж. Б. Нейков. Факийско предание. Сборки от народния живот, С., 1985, с. 200–202. Привеждаме текста по: Петър Петров. По следите на насилието. Документи и материали за налагане на исляма. Ч. 2, Наука и изкуство, С., 1988, с. 428–430.

Житие на мъченица Рада Пловдивска и нейните три деца

(† около средата на XIX век)

Рада беше сестра на Вълко чорбаджи, който беше най-първ търговец в Пловдив... [Понатамък се описват редица насилия на турците и се съобщава как с измама бил удавен в морето мъжът на Рада.] Сега злочестата Рада

² Вероятно веригата от огнището – бел. ред.

³ Вероятно моминския ѝ чеуз – бел. ред.

Старият Пловдив, худ. Янко Янев

остана с четири невръстни гечица, за да оплаква окаяния си мъж, и не знаеше какво ще си изплати и тя самата.

Рада беше великодушна българка. Тя много добрини правеше на бедните... Всяка неделя сваряваше по един казан ястия и го пращаше на затворниците в пловдивската тъмница с 20-30 големи хляба, каквито се месят и до днес по Румелия. Повечето от затворените страдаха за правда и бяха все българи. Тя никого не връщаше празен, ако дойдеше в къщата ѝ за милостиня или да ѝ остави от нужда като залог нещо скъпоценно. Тя имаше обичай да ходи в харема на големците, за да действа чрез жените туркини [и] да измолва затворените.

Горепосочената Рада имаше брат на име Павли. Тя искаше да го научи да чете и пише на турски и плащаше на един арменец да го научи. Турците завиждаха на арменеца и искаха те да го учат, защото мислеха да го потурчат. Тогава на Велики четвъртък потърсиха момчето у Радина, но не го намериха, уловиха Рада, биха я и искаха да я затворят, за да каже къде е скрила братчето си Павли (наистина Павли избяга в Смирна, а оттам в Атина). Вечерта, когато ще се четат 12-те евангелия, турците отиват у Радина, съсичат на парчетата Рада и трите ѝ деца, а само едно се отърва, тъй като слугинята го скрила в печката. Рано сутринта турците уловиха слугинята и я затвориха, пък набедиха съседа ѝ Ставри абаджията, че той бил заклал Рада с гечицата ѝ, и набързо окачиха въже на Радината врата, за да го обесят. [По-нататък се описват различни други турски жестокости и своеволия].

ИЗВОР: Из Житието на мъченица Рада Пловдивска, убита около средата на XIX век. Ръкопис на Димитър Паничков, изпратен в редакцията на в. „Свобода“, вж. НБКМ – БИА, ф.2, а.е. 18, л. 31-34. Цит. по Петър Петров. По следите на насилията. Документи и материали за налагане на исляма. Ч. 2, Наука и изкуство, С., 1988, с. 494.

Страдание на войника Стайко

(† 1689)

Твърдостта и подвигът на свети великомъченик Георги, както и на мнозина други раннохристиянски мъченици, чиито жития били народно четиво през вековете на турското робство, били извор на възбуждане за нашите православни бащи и майки. Една малка случка, разказана от Александър Маврокордато, драгоман⁴ на Високата порта и австрийския граф, по време на войната между Османската империя и Свещената лига⁵, е единственият известен ни извор за страданието на **Стайко Воин**.

При обсадата на Белград в 1689 г.⁶ един българин от тиловата част на име Стайко убил турски войник при сбиване. Веднага го осъдили на смърт, но му предложили пощада, ако приеме исляма. Войникът Стайко решително отказал да се отрече от православната си вяра. „Умря като герой!“ – записал Ал. Маврокордато, човек еднакво доверен и на султана, и на австрийския император, възхищавайки се от духовната сила на този обикновен български селянин.

ИЗВОР: Сведения за Стайко Воин почерпихме от книгата на Цветана Георгиева „Светът на българите през ранните столетия на Османското владичество (началото на XV – края на XVII в.)“, С., 1993, с. 68.

Страдание на Петко Бегликчи от Калофер

В кърджалийските времена⁷ Петър Генеф побягнал от Калофер в Русия при баща си, кой-

⁴ Драгоман(ин) – (тур.) преводач на дипломатически представител в ориента – бел. ред.

⁵ Свещена лига – военен съюз между Австрия, Полша и Венеция, сключен през 1684 г. Към него през 1686 г. се присъединила и Русия – бел. ред.

⁶ На 6 септември 1688 г. след ожесточени боеве австрийската императорска армия превзела силната крепост Белград, смятана за ключ на Балканите. През следващата 1689 г., подсилена с отряди от балканските народности, тя успяла да проникне дълбоко на изток и да завладее Ниш, Видин, Скопие, Прищина, Призрен. В края на 1689 и началото на 1690 г. една значителна, близо 80-хилядна турска армия настъпила към австрийските позиции. След поражение при Качаник императорските войски започнали да отстъпват на запад. Ниш, Видин и Белград отново паднали в турски ръце – бел. ред.

⁷ Кърджалии – разбойнически шайки, съставени от турци и албанци, които опустошавали българските земи от 1792 до 1808 г. – време на продължителни междуособици в Османската империя – бел. ред.

мо търгувал в Киевската губерния. След време Петър – вече възмъжал и разбогатял – купил си мушия⁸ и след смъртта на брата си Йото дошъл в Калофер и намерил едно десетгодишно сираче, братовото му дете, Петко. Петър забел Петка в Русия и го дал да се учи в киевските училища. След като свършил учението си, Петко спожодил родното си място Калофер, поседял някое време и после пак тръгнал за Киев. Като минал през Цариград, бегликчиите⁹ българи, чието главно местожителство било близкото село Ключук-къой, го помолули и той останал у тях писар. Там Петко стоял няколко години и после се прибрал при майка си в Калофер. Там вече почнали да го наричат Петко Бегликчи. После се и оженил.

По онова време Петко, като образован и родолюбив българин, не могъл хладнокръвно да гледа как калоферските чорбаджии притеснявали и експлоатирали бедното население и се застъпил за него. Първо той успял, та влязъл в общинското управление и после почнал да издирва злоупотребленията на чорбаджиите. А такива злоупотребления имало много. Но чорбаджиите не могли да търпят всичко това, пък се и страхували, та почнали да пускат разни интриги за Петка пред турското правителство, та – тъй или инак – да го махнат от Калофер, ала все не могли да успеят, защото пловдивският назърин (управител) Топал Сюлейман паша бил справедлив човек и негов приятел.

Обесения в 1821 г. гръцки патриарх Григорий V [го] наследил Евгений I. Това станало чрез майка му Елена пред турските влиятелни големци, но скоро и Евгений бил низвергнат и майка му Елена и дъщеря ѝ Теофану били заточени най-първо на о-в Халки, в Мраморно море, и после – в калоферския женски метох. Като знаел добре гръцки, Петко често ги спожодвал в метоха и се разговарял с тях. Това гало повод на калоферските чорбаджии за нови интриги против него. Те почнали да го наричат и блудник; наклеветили го и пред турчина хаджи Юнузоолу, кърсердар¹⁰ на Гьонценската нахия (околия), правели интриги и пред карловските табаџи¹¹ турци, техни приятели, защото купували мешините им (изработени кожи) и ги продавали и извън Турция, най-сетне, подкупили и някои влиятелни

⁸ Чифлик – бел. ред.

⁹ Бегликчия – (тур.) лице, което е закупило от държавата правото да събира данък беглик (данък за овце и кози) – бел. ред.

¹⁰ Кърсердар – (тур.) началник на отряд за преследване на разбойници – бел. ред.

¹¹ Табак – (тур.) кожан – бел. ред.

пловдивски бейове, които пък от своя страна привлекли самия пловдивски назър. Един ден калоферските чорбаджии отишли в Пловдив, взели от един сарафин много пари, занесли ги на пашата, пак го помолули да ги отърве от Петка и му казали: „Пюнах бизим, себап сеннин!“ („Грехът да бъде наш, благодеянието твое“). Чорбаджиите били подкупили и жени, които нощем обикаляли около къщата на Петка, тропали и правели разни магии. Пашата повикал Петка в Пловдив и, кога се явил при него, той почнал да го убеждава да се потурчи, та после и назър да стане. Петко решително отказал. Тогаз пашата му казал да отиде да си помисли и повторно да отиде при него да му обади.

Не се минало много време и калоферските чорбаджии пак отишли в Пловдив при пашата и настоятелно го молули да ги отърве от Петка. Тогаз той повторно пратил гавази в Калофер и го довели. Кога Петко се явил пред него, пашата – според песента – му заговорил: „Завалла [клетви] чорбаджи Петко Бегликчи, много се за тебе трудих и молих, ала не можах да ти помогна: много са твоите душмани – 16 души турци и кърсердари и 30 твои българи!“ ... Много се Петко нажалил и не могъл нищо да продума. Най-сетне пашата му казал пак да си отиде в Калофер и само когато се реши да се потурчи, да отиде при него. И Петко тръгнал. Щом узнали това калоферските чорбаджии, които били в Пловдив, пратили след него един подкупен човек, та го настигнал в пътя и го излъгал да се върне, защото уж пашата бил заповядал това. Петко повярвал и се върнал, но сега вече той бил арестуван, после съден и най-сетне осъден на смърт. Като узнала всичко това Петковата майка, отишла в харемлъка на пашата, навела се, та целунала полата на бениша му, заронила сълзи и го замолила да пусне сина ѝ. Той ѝ казал да си отиде в Калофер: сутринта рано ще бъде пуснат от затвора. Тя се много зарадвала и припнала, та обадила това на сина [си]. Но Петко разбрал, че сутринта рано ще бъде обесен, затова ѝ поръчал, та отишла на хана, казала на ханджията, той извадил от джасаките на Петка едно псалтирче и му го занесла веднага. Вечерта тя пренощувала в къщата на един Петков приятел до черковата „Св. Димитър“, та сутринта да отиде със стопаните на службата в черкова.

Рано сутринта на 26 октомври (Димитровден) 1827 г. Петко Бегликчи бил обесен на моста на Марица. Ето какво после разправил Нешо Стойков от Копривщица, верен слуга на пашата, който нарочно го бил пратил да изгледа всичко и после да се върне и му обади:

Преди да го покачат на въжето, Петко се изправил и се помъчил да си издигне ръцете, като да се помоли Богу, но те били вързани; той само издигнал раменете си и тежко въздъхнал. На мястото се бил събрал много народ от разните вери. Свещеникът стоял до Петка. Като изгледал всичко, Нешо заплакал. Още топъл, заптиците свалили Петка от въжето и веднага бил погребан в гробищата на черковата „Св. Петка“. Веднага Нешо отърчал при пашата и подробно му разправил всичко. Пашата бил много смутен: нито погледнал Неша, нито му нещо продумал, нито пък му дал обичайния бакшиш.

Нешо много добре познавал Петка Бегликчи, защото, кога този отивал в конака при пашата, все му донесъл от Калофер някакъв армаган. Това после той разправил на Петковата майка и на Хр. Тиков, кога този последният водел в Цариград деля си да се оплаква пред властта от калоферските чорбаджии.

Сутринта и Петковата майка узнала в черкова, че син ѝ бил обесен на моста на Марица и припнала за там с плач. Като го не намерила, тя примряла и едвам я свестили някои добри хора. После тя отишла в черковата „Св. Петка“ и дълго и горко плакала на гроба.

В същия ден в Пловдив пристигнал от Цариград арменецът сараф Манук ага, Петков добър приятел. Той донесъл от Цариград от султана ферман да бъде освободен Петко, но било вече късно. Манук ага отишъл в конака при пашата и му посочил фермана. Пашата се много уплашил и показал прощението, с което калоферските чорбаджии се били оплаквали от Петка и можели да бъде той обесен.

Калоферските чорбаджии не се задоволили само с обесването на Петка Бегликчи, но турили ръка и на имота му. Къщата му била запечатана, та Петковица с малко дете в лолка, както и Петковата майка, били изхвърлени на двора и съседът Божко Хр. Канаров отворил комшулука на къщата си, прибрал двете жени и пренесъл лолката с детето. Там те седели доста време. Една нощ Петковата майка и Хр. Тиков тръгнали тайно от Калофер и отишли в Цариград и оттам – в Ключук-къой при бегликчиите българи, както ги бил съветвал Манук ага. Чрез съдействие на видните бегликчии, Петковата жена и майка успели, та пак си върнали къщата, бояджийницата и всичко друго конфискувано.

Когато Петковата майка се върнала от Цариград и поискала да пренесе тялото на сина си в Калофер, не ѝ го дали, защото само 3 месеца се били изминали, откакто той бил погребан, ала като показала фермана, позволи-

ли ѝ. Тялото било изново погребано в девическия метох „Въведение на Пресвета Богородица“. Не много време след Петковата смърт умряло и единственото му дете. Цели четири години Петковата майка и Петковица прекарвали много тежък живот. После Петковица се омъжила.

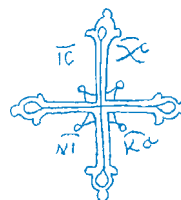
И поп Христо Скътната бил между враговете на Петко Бегликчи. Скоро бил забравил добрините, които Петко му бил направил, но затова пък и Господ го наказал после: цели две години лежал на едно място и всичките му нечистотии под него.

След като бил обесен Петко Бегликчи, калоферските чорбаджии пак се надигнали: почнали пак да глобят сиромасите. Тъй Христо Шопът, Мито Беят и Червен Рагко били съдружници. Те купили добитък (соват) от Плевен, но, като нямали толкова готови пари да го платят, наложили карталък на населението, и събрали пари, защото уж турското правителство искало 100,000 гроша, но после разменените писма между калоферските съдружници и Плевен били хванати и пратени в Цариград на правителството. Тогава [горе]казаните съдружници били арестувани и осъдени за няколко години в терсаната¹² в Цариград да разченкват катранливи въжа от кораби. Други пък злоупотребители – Иван Попов, Мъдри-Бенчо и др. били арестувани в Димотика.

Всичко това ми е разправял дядо Неделчо Денин.

За Петка Бегликчи писах и аз в моята кн. „Калофер в миналото“, София, 1927, стр. 281–283. Там приведох и 3 песни за него: една из сборника на бр. Миладинови, друга из сборника на Н. Бончев и трета, която сам записах от една жена в Калофер. Значи, обесването на Петко Бегликчи е неоспорим факт и това било направило голямо впечатление у народа.

ИЗВОР: Н. Начовъ. Изъ ръкописитѣ на Еня Хр. Кърпачовъ. Сборникъ на Калоферска дружба въ София. Книга III. С. Печатница на „Бр. Миладинови“, 1932 г., стр. 117–120.

¹² Терсане – (тур.) гок, корабостроителница – бел. ред.

ЗА СТЕНОПИСИТЕ В ОЛТАРНАТА АБГИДА И НА ИЗТОЧНАТА СТЕНА В КАТЕДРАЛНИЯ ХРАМ „УСПЕНИЕ БОГОРОДИЧНО“, София, кв. „Бъкстон“

Стенописите, изографисани в олтарната абсида и на източната стена в катедралния храм „Успение Богородично“, имат определен догматически смисъл. Тяхната тематика е обединена около едно централно събитие в Божественото гомостроителство, т.е. в Божия план за спасение на човешкия род от дявола, греха и смъртта. Това събитие е **Боговъплъщението**. По решение на предвечния съвет на Пресвета Троица Нейното второ Лице – Слово Божие, Божията Премъдрост, Единородният Син Божий, Който е роден от Отца преди всички векове, приема човешко естество – въплъщава се заради спасението на нас, човеците, и става Богочовек. Чрез Своята кръстна смърт и чрез славното Си възкресение Богочовекът Господ Иисус Христос извършва нашето изкупление, нашето спасение. То се състои в оправдаването ни от първородния грях и в даруването ни на възраждащата благодат, която ни дава възможност да се освободим чрез покаяние от бремето на личните грехове и чрез личен духовен подвиг да придобием светост. Разбира се, това може да стане само при гейното участие на свободната ни воля, при неизменен стремеж да бъдем в постоянно единение с Христа и с Православната Църква, като изпълняваме Божествените заповеди и ревностно участвуваме в Тайнствата на светата Църква.

Векове наред старозаветното човечество е живеело в очакване на спасението, обещано от Бога, в очакване на Христа Месията, Божия Помазаник. Ярки изразители на тези месиянски очаквания са били Божиите пророци, чрез които е говорил Самият Свети Дух. Свещеното Писание на

Стария Завет, запазило техните боговдъхновени пророчества, всъщност духовно е подготвяло Божия народ за посрещането и приемането на Спасителя.

В Боговъплъщението Пресвета Дева Мария, като най-дивна, най-възвишена и най-прекрасна рожба на човечеството от всички времена, заема непостижимо за човешкия ум място. Чрез Божествено осенение на Светия Дух Тя става обиталище на Невместимия, приема в девическата Си утроба Неизмеримия, дава плът на Безплътния, ражда във времето Оногова, Който е роден от Отца преди всички векове, Който е Творец и Господар на времето. Светите отци свидетелствуват, че Пречистата Дева се е угостила с изключителната благодат да стане Божия Майка заради Своите високи духовни добродетели, които Тя е придобила и усъвършенствувала в най-висша степен чрез личния Си духовен подвиг. Сред тези добродетели се открояват Нейното дивно смирение, пълната И преданост на Божията воля, търпеливото и благостно понасяне на скърбите, дълбоката И молитвеност и безкрайна любов към Бога и ближните. Затова с основание Божията Майка е възпявана като „по-почитана от херувимите и несравнимо по-славна от серафимите“; с право Тя е облажавана от всички родове, почитана е като всегдашна Застъпница и Покровителка на човешкия род, като Небесна стълба, по която Бог слеза на земята, а човеците се възкачват на Небето.

Светата Православна Църква ни разкрива и тайната на приснодевството на Божията Майка: Тя остава винаги Девица и преди Рождението на Богомладенеца и при Рождението Му и след това, до края на Своя

живот. В иконографията, която проповядва в образи учението на светата Църква, присногевството на Пресвета Богородица символично се изобразява с три звезди върху Нейния мафорий (горната греха) – една на челото И и две на раменете И.

Сред стенописите в олтарната абсида на храма „Успение Богородично“ централното място заема изправената фигура на Божията Майка с предвечния Младенец на ръце. Именно така е било представяно в древност **Богородичното изображение „Неузгарящата Къпина“**. Непривичното название води началото си от къпиновия храст, видян някога от св. пророк Мойсей в пустинята при Божията планина Хорив храст, който горял в огън, но не изгарял (Иzx. 3:1-6). Когато пророкът се доближил до него, Сам Бог изсред къпината му рекъл: *Моисее, Моисее!... събуй си обувката от нозете, защото мястото, на което стоиш, е земя света.* Неузгарящата Къпина е един от старозаветните предобрази на Божията Майка. В църковно песнопение се казва: „Както храстът гореше, но не изгаряше, така и Ти, Дево, си родила и си останала Девица“. Неузгарящата къпина предзнаменува присногевството на Пресвета Богородица и непостижимата за човешкия и дори за ангелския ум висота на Нейната святост.

Тук Пресвета Богородица неслучайно е изобразена изцяло в синьо одяжание, символизиращо Нейната небесна слава. Това отговаря на една от византийските традиции, намерила израз в прекрасни църковни мозайки от класическата епоха на византийското изкуство (XI–XIII век). Подобна цвeтова символика срещаме в някои образци от кон-

стантинополската църква „Св. София“, в църквата „Хора“ (Карие), в манастира в Дафни, в обителта „Преп. Лука Елагски“ в Беотия и много други паметници от онова духовно просветено време.

От двете страни на Пресвета Богородица в олтарната абсида са изобразени **св. архангел Михаил и св. архангел Гавриил**, предстоящи пред Небесната Царица, Която е одушевеният Божий престол. Под архангелите четем следните думи, взети от православното богослужение: „**приснодѣвѣ и мѣтери царя вышнихъ силъ, вѣрнии, чистѣйшимъ сердцемъ дѣховнѣ**

пѣнь возопѣимъ“ („Верни, с чисто сърце да възнеем духовно Присногевата и Майката на Царя на небесните сили“) и „**предстоитъ раколѣпнѣ рождествѣ твоемѣ чины небесни, оужающаго достоиню твоемѣ безвременномѣ рожденію.**“ („Небесните чиновци стоят работно пред Родения от Теб, като с право се удивляват на Твоето нетленно рождение“). На челото на олтарната абсида е написана част от деветия урмос на канона на празника Успение Богородично: „**по рождествѣ дѣла, и по смѣрти живла, спалелши присно, бѣе, наследіе твое**“ („След раждането пребъдваш дева и след смъртта си – жива; Богородице, Ти винаги спасяваш Твоето наследие“) – слова, чийто смисъл говори много на вярващото сърце.

Олтарният свог се увенчава от изобразението **„Престол уготованный“ (пригответият Престол)**; гр. – Етимасія). То представлява символ, с взаимно допълващи се значения: престола на Пребожествената Троица; престола на Агнеца, заклан от създание-мира за нашето спасение; престола на Христа, пригответен за деня на Страшния съд, пред който всички ние един ден

ще застанем, за да дадем отговор за своя живот.

Съвместяването в олтарната абсуда на всички дотук споменати изображения отговаря на гревната византийска традиция и представлява композиция, често срещана в Ранна Византия, особено в иконоборческия период. Достатъчно е да споменем, че олтарът на историческата Никейска църква „Успение Богородично“ в тематично отношение е бил украсен със същите изображения. До началото на XX век те все още са били пощадени от страшните исторически превратности и за щастие са били заснети от изследователи византолози. Обаче след Първата световна война, по време на бойни действия между турски и гръцки войски, гревният храм с неговите прекрасни мозайки, изпълнени през VI век, е бил почти напълно разрушен.

Но нека се върнем към стенописите на нашия храм. На източната стена, от двете страни на олтарната абсуда, е изобразено св. **Благовещение**: вляво – св. архангел Гавриил, приветстващ Дева Мария с думите: *Радвай се, благодатна! Господ е с Тебе!* (Лука 1:28); вдясно – Пречистата Дева, изричаща Своите решаващи слова: *Ето рабинята Господня; нека ми бъде по думите ти* (Лука 1:38). Тези слова са били наистина решаващи, защото от свободната човешка воля, от произволеността на Пресвета Богородица е зависело осъществяването на Боговъплъщението. То е станало възможно едва след като чрез тях Тя е изразила Своята пълна готовност да послужи на Божественото домостроителство, нещо повече – Словото Божие се е вселило в утробата на Пречистата Дева именно в мига, когато Тя е изрекла тези думи.

Изображението на източната страна над олтарната абсуда също е свързано тематично с Боговъплъщението. Условно то може да бъде наречено **видението на свети пророк Йезекиил** при река Ховар – едно тайнствено съзряване на подобие на Божията слава, с което пророкът е предвъзвестил Боговъплъщението. В иконографията обаче този род изображения често имат по-широк смисъл, за което ще стане дума по-нататък.

Както вече споменахме, ярки изразители на месиянските очаквания на старозаветното човечество са били Божиите пророци. Прег техния духовен взор се е разкривала, макар и в загадъчни, но все пак в достатъчно определени форми, великата тайна на Бого-

въплъщението, разкривала се е векове преди да бъде осъществена на земята. В това отношение видението на св. пророк Йезекиил при река Ховар (Иезек. 1:1 2:1) е особено показателно. В най-сбитата форма то може да бъде разказано така: на голям сияещ облак, сред огнени кълба, окръжен от небесни сили във вид на четири блестящи същества, всяко от които с четири крила и с четири лица (на човек, на лъв, на телец и на орел), сияе подобие на кристален свод, а над свода се издига подобие на престол от сапфир. На престола седи *подобие на човек* (Иез.1:26), а от Него на всички страни се разпръсква необикновено сияние. Според тълкованието на светата Църква Седящият на престола е Синът Божий, Словото Божие, Кое то при Боговъплъщението става и Син Човечески. Заради това свое видение св. пророк Йезекиил е наречен в празничния му кондак предвъзвестител на въплъщението Господне, показващ Божия Син като Творец и жертвен Агнец.

Забележително е голямото сходство на видението на пророк Йезекиил с това на свети апостол и евангелист Йоан Богослов от книгата Откровение. Описанието му (Откр., гл. 4) в много детайли съвпада със старозаветното пророчество. По-нататък в книгата си Тайновидецът нарича Седящия на престола (Откр. 4:9) *Агнец* (Откр. 5:6), *изкупил ни за Бога със Своята кръв* (срв. Откр. 5:9); *подобен на Сина Човечески* (Откр. 14:14); *Верен и Истинен* (Откр. 19:11), *облечен в дреха, обаяна с кръв, и името Му Слово Божие* (Откр. 19:13). Въз основа на очевидното сходство между двете видения Църквата още от първите векове е възприела образите на описаните от пророк Йезекиил четири същества като символи на евангелистите, а Седящият на престола *като подобие на човек* (Иез. 1:26) в иконографията се изобразява като Божествения Отрок Емануил – въплътителото се Слово Божие. В този си вид изображението, макар и да има за основа видението на пророк Йезекиил, придобива по-универсален смисъл – освен темата на Боговъплъщението, то обхваща и темата за Второто пришествие и Страшния съд. Божественият Отрок от висините на Небесната Си слава говори и със словата, изречени от Седящия на престола според книгата Откровение: *Ето, ида скоро, и отплатата Ми е с Мене, за да въздам всекиму според делата му. Аз съм Алфа и Омега, начало и край, Първият и Последният* (Откр. 22:12-13).

На свитъка в ръката на Спасителя Емануил са написани думи от пророчеството на

св. Йезекиил: *Аз ще паса Моите овци и ще ги отморявам, и ще разберат, че аз съм Господ* (Иезек. 34:15 по слав. прев.) Под изображението на въплътилото се Слово Божие са нарисувани старозаветните пророци св. Йезекиил и св. Авакум, съзвучаващи с благоговеен страх Господнята слава. Подолу и встрани от тях, на стената се четат свидетелствата на други двама пророци, предвъзвестили Божието въплъщение. Отдясно – гумите на св. пророк Варух: *Този е нашият Бог, и никой друг не ще се сравни с Него... Той се яви на земята и живя между хората* (Варух. 3:36, 38), а отляво гумите на св. Исайя, наричан старозаветен евангелист поради удивително ясните си пророчества за Христа: *Ето Девицата ще зачене в утробата си и ще роди Син, и ще Му нарекат името Емануил* (Ис. 60:3), *което ще рече: с нас е Бог* (Мат. 1:23).

Иконографският сюжет, условно наричан „Видението на св. пророк Йезекиил“, е твърде древен и присъствува във византийската традиция за дълъг период от време. Един от ранните примери за това е мозайка, датирана V–VI век, в абсидата на църквата „Преп. Лука Елагски“ в Солун. През XII век сюжетът е изобразен и в нартика на Бачковската костница. През XIV век го срещаме сред стенописите на църквата „Свети архангели Михаил и Гавриил“ в Лесново и върху известната двустранна Погановска икона.

ателие „Св. апостол и евангелист Лука“ при девическия манастир „Покров на Пресвета Богородица“ в Княжево. Работата започна през 1998 г. и бе извършена по проект на покойната инокиня Магдалина († 2002 г.). Тя изографиса по-голямата част от стенописите, влагайки в своя труд горещата си любов към Православието и забележителното си професионално умение. Останалата част бе изпълнена под нейно ръководство от сестри на манастира. Първият готов

стенопис (този на свети архангел Михаил) бе монтиран в олтара на 7 септември 1998 г. На 20 и 21 август следващата година бяха монтирани и изображенията: Божията Майка „Неузгаряща Къпина“, свети архангел Гавриил, Благовещение, Пригответият Престол. През 2000 г. бе завършено изографисването на „Видение на св. пророк Йезекиил“, но по стечение на обстоятелствата монтирането им на няколко пъти се отлагаше. От 22 до 24 юни 2004 г. и последните готови стенописи бяха залепени върху източната стена на храма. На място бяха изпълнени надписите и орнаментите по източната стена и по челото на олтарната арка. Цялото изографисване е извършено безвъзмездно от сестрите, които го посвещават на светлата памет на своята духовна майка, приснопаметната игуменья Серафима, с чието благословение и молитвено участие то бе поето и изпълнено като свето послушание.

Из живота на Българската Старостилна Православна Църква

НА 16 АПРИЛ (3 АПРИЛ, СТ. СТ.) 2004 г., Светли петък, новостроящият се храм “Живоприемен Източник” в гр. Сандански посрещна своя престолоен празник. Скъп гост на вярващите бе предстоятелят на Българската Старостилна Православна Църква, Триадицият епископ Фотий. Заедно със свещениците Иван Мостовенков, Валентин Тодоров, Василий Зашев, Стефан Андонов и Константин Костов и с участието на дяконите Тодор Енчев и Максим Мелихов той отслужи празничната света Литургия. По време на богослужението дякон Владимир Петров от град Петрич бе ръкоположен за свещеник. След св. Литургия архиереят освети кръстовете, които увенчаха храма.

В празничната си проповед владика Фотий изтъкна, че телесното здраве и изцеление, в това число и особено чудоейното изцеление, е отображение на изцелението на душата – изцеление не просто от болестите, наричани телесни или психически, а преди всичко от болестта на греха. „Съвсем естествено е човек да измолва от Господа здраве. Но ако тялото не оздравее и не бъде излекувано, това не бива да ни хвърля в униние и отчаяние, защото наша цел би следвало да бъде здравето на душата. Разгялата, решителната, категоричната разгяла на душата с греха – това е здравето на душата.

В тази енория сега се гради храм, продължи епископ Фотий, и този градеж ни напомня,

че трябва да градим душите си. Какво ще бъдат нашите храмове, ако техните куполи са по-високи от душите ни? Какво ще бъдат нашите храмове, ако техният простор е по-широк от теснотата на душите ни? И пак, какво ще бъдат нашите храмове, ако светлините на свещите са по-силни от светлината на ума, на вярата ни? Какво ще бъдат храмовете ни, ако техните олтари са по-светли от душите ни, ако уханието на техния тамян е по-силно от уханието на сърцето ни? Какво ще бъдат храмовете ни, ако красотата на богослужението е по-разкошна от красотата на душите ни? Какво ще бъдат нашите храмове, ако ехото на молитвените възгласи отеква в стените, а не в сърцата и душите ни?

16 април (3 април, ст. ст.) 2004 г., храм “Живоприемен Източник“, гр. Сандански.
Моменти от престолния празник. *Горе:* осветените кръстовете увенчаха храма.

Тогава, колкото и горчиво е да се изрече, нашите храмове ще бъдат гробници на мъртви души. Нищо външно не ползува душата, ако тя сама, от себе си, вътрешно не откликне на Христовия зов. А Господ ни зове по много начини – по начини, които знаем и които не знаем. Господ ни зове и чрез тия ръкотворни храмове – обиталище на Живия Бог, Който обитава тук, за да се срещне с душата на човека. И нашите издънели души би следвало да се сепнат и да се затичат към Бога с това усърдие, с тая вяра, с която в древност болните от телесни болести са се устремявали към Живоприемния източник на Божията Майка.“ И когато душата дойде на себе си, когато стане от немоцта си и се затича към Господа, тогава Сам Господ бърза насреща ѝ, за да я приеме в милосърдните Си обятия, за да ѝ гари вечен живот и вечна радост, завърши епископ Фотий.

В ПЪРВАТА НЕДЕЛЯ след Пасха, наричана Томина неделя или Антипасха, християните отново радостно изповядват вярата си във Възкръсналия Спасител, възкликвайки заедно със св. апостол Тома: *Господ мой и Бог мой!* Светата Литургия в катедралния храм „Успение Богородично“ в столичния кв. „Бъкстон“ бе отслужена от Триадицкия епископ Фотий заедно със свещеник Валентин Тодоров и дяконите Тодор Енчев и Николай Петров. „Възкресението на Христа Спасителя е алфа и омега на християнството в цялата негова богочовешка дълбочина, висота и широта, каза в словото си владиката. Христовото възкресение обяснява най-пълно всички Христови чудеса, всички Негови слова, всички Негови истини, всички евангелски събития. Ала ето че действителността и истинността на Христовото възкресение се подлага на свръхкритично изпитване от самите очевидци – от Христовите ученици. Врѣх на немилосърдния апостолски критицизъм е случаят със св. ап. Тома – случай, който св. Църква ни напомня в днешния ден. И ако апостолите се съмнявали така мъчително, ако те така трудно повярвали във възкресението на Господа и това съмнение е изживяно от името на всички човеци, на човешката природа изобщо, то възкликанието на ап. Тома *Господ мой и Бог мой!* е вяра – вяра от името на всички човеци, на човешката природа изобщо. Вяра на всяка една личност, която не е видяла, но се е доверила, не е видяла възкръсналия Христос, не е попишала раните на нозете и ръцете Му, но се е доверила на апостолското свидетелство.

Защото да бъдеш апостол, означава да си свидетел на Христовото възкресение.

Самото християнство е свидетелство за възкръсналия Господ – за това, че Господ победи смъртта. Християнството е свидетелство за човешкото безсмъртие – за твоето и за моето безсмъртие, продължи председателят на Българската Старостилна Православна Църква. Християните, в пълноценния смисъл на това име обаче, са лични свидетели на Христовото възкресение, защото със своята жива и дълбока вяра са видели Христовото възкресение. Вярно е, че такива са малцина, вярно е, че малцина могат да изрекат: „*Возкресение Хрѣтово видѣхше*“ – не: „като повярвахме в Христовото възкресение“, а: „като видяхме Христовото възкресение“. И тъй, християните и до гроба, и подир гроба живеят с вечно живия Христос Господ и свидетелствуват за победата над смъртта. Свидетелствуват, като побеждават с Христовата сила всеки един грях, защото всеки грях ражда смърт. Всички грехове заедно, вкупом, безмилостно убиват човека. И когато ти със силата Христова побеждаваш един грях – порив на гняв, злоба, завист и т.н. – ти побеждаваш една смърт. Когато побеждаваш безбройни грехове, тогава побеждаваш безбройни умираания. Ето това е свидетелството, личното свидетелство на християнина за възкресението Христово и за победата над греха, смъртта и дявола. Без вяра във възкръсналия Христос човекът е незавършен човек, умиращ човек. Без дълбока, всецяла, жива вяра в Христа Спасителя християнинът не може да бъде християнин в собствения смисъл на думата. И тук става реч не за привично битова повърхностна вяра, не за нездрава емоционално-приповдигната вяра, каквато виждаме често у протестантите, не за някаква подражателна вяра, а за вяра наистина дълбока, наистина жива и наистина всецяла. Ето такава вяра прави християнина победител – и над греха, и над смъртта, и над демоните. Затова няма сила нито на земята, нито дори в преизподнята, която може да откъсне такъв християнин от любовта Христова“, завърши владиката.

НА 25 АПРИЛ (12 АПРИЛ, СТ. СТ.), Неделя на жените мирноносици, празничната св. Литургия в храма „Успение Богородично“ бе отслужена от Триадицкия епископ Фотий в съслужение със свещеник Стефан Андонов и дяконите Тодор Енчев и Николай Петров. „Църквата прославя светите жени мирноносици не само защото след Божията Майка те са били

първи свидетелки на Христовото възкресение, а най-вече защото със своята любов, преданост и вяроност към Христа сами са станали драгоценно миро, изтъкна в проповедта си владиката. Всяка християнска душа е призвана да бъде мирноносица – Христово благоухание пред Бога. Изворът на това благоухание е възкръсналият Христос. Затова всеки християнин, който от цялото си същество вярва в Христа Спасителя, умрял заради нас и възкръснал, благоухае на Христа – благоухае на безсмъртне, на вечен живот. Всяка наша победа над греха е победа над най-отвратителната смрад, извираща от смъртта, греха и дявола. Благоухае чистата душа, благоухае чистата съвест. По това благоухание познаваме Бога, по него човеците най-непосредствено усещат що е светоевангелска добродетелност, що е святост, що е добро, що е любов, кротост, що е вечен живот.

Всички, които са Христово благоухание пред Бога, са мирноносици – свидетели на възкръсналия Христос, земни свидетели за вечния живот, който Спасителят дари на човешкия род, каза по-нататък епископ Фотий. Тия свидетели помагат и на нас да отвалим камъка от нашите безчетни гробове, в които смърди и гние душата ни, неразбрала и не пожелала да разбере, че нашият живот е до толкова живот, до колкото е живот в Христа. Само Христос може да оживотвори гробовете на душите ни, завърши предстоятелят на Българската Старостилна Православна Църква. Затова възкръсвай, душо, докато край тебе е Възкресителят ти! Възкръсвай и се изпълвай с дух, възкръсвай и се изпълвай с живот! Възкръсвай, за да победиш всяка смърт, всеки смърдящ грях и всички зловонни страсти! Възкръсвай, за да се изпълниш с Христово благоухание и да станеш невеста и свидетелка на едничкия Човеколюбец, на едничкия истинен Бог и истинен Човек – нашия Господ Иисус Христос, Който е благословен во веку!

ПРАЗНИКЪТ НА СВ. ВЕЛИКОМЪЧЕНИК Георги бе чествуван във всички храмове на Българската Старостилна Православна Църква. Архиепископска света Литургия в новостроящия се храм в град Стамболийски, посветен на светеца, отслужи Триадицкият епископ Фотий заедно със свещеник Доротеи Стоянов и дякон Тодор Енчев. За богослужението се бяха стекли християни от цяла Южна България, както и от столицата.

В своята проповед Негово Преосвещенство епископ Фотий говори за това колко

трудно съвременните хора и дори християните се приобщават към смисъла на църковния празник. Преобладава външното, битовото – трапезата, а същината остава скрита, невидяна, неразбрана. Владиката се спря по-подробно върху едно от последните писма на свещеномъченик Василий Соколов – един от милионите руски новомъченици, пострадали за Христа след большешкия преврат в Русия през 1917 г. В едно от последните си писма, няколко дни преди да бъде разстрелян, той пише: „Сърцето силно боли, сякаш предчувствува най-голямата беда. Но състоянието на организма е спокойно, уравновесено. Тъкмо когато организмът крепне, тогава расте жаждата за живот. И точно затова, мисля, че подвижниците в древност са изнурявали, не са щадели тялото, за да надмогнат тази жизненост, за да се устремят към друг, небесен духовен живот. Тези две жажди, т.е. жизнената жажда по земното, по земните блага и духовната жажда, казва свещеномъченикът, не се вмести в едно човешко настроение – т.е. у човека има или едната, или другата. Мъдрият, продължава свещеномъченик Василий, не оставя животинско-телесната, сетивната жажда да надделее в неговия организъм, а се стреми да гаде превес на духовната жажда. Ала факт е, че настроението е колебливо. Телесната жизненост кипи дори в затвора, дори в очакване на смъртта...“

По-нататък свещеномъченикът пише, че всички усилия, всички борби не са напразни, те водят към едно – към решаващия избор. Дотогава е тежко, изключително тежко. И сам той казва по-нататък в писмото си, че взните скланят към последния избор: „Каквото и да се случи по-нататък, гръж се за духовното, за Небето, за душата – всичко останало е преходно, суетно и не заслужава сериозно внимание.“ Сетне свещеномъченик Василий подчертава, че затворът е строг учител и суров наставник – там няма шеги и половинчатост. Принуден си да направиш своя избор – окончателно и безвъзвратно. „Едва ли на свобода, казва той, човек ще се реши на подобно нещо.“

Оказва се, мнимата наша свобода, на която сега се радваме, много лесно може да ни впрегне в ярема на робството на греха. И обратно, граничното положение, пред което ни изправят трудността, затворът, очакването на смъртта, мобилизира всички сили – докрай, до последната капка. „И пак, продължава протоиерей Василий, затворът ме научи, че е чисто безумие с цялата си жажда да се стремиш към светската суета, че ис-

тинското дело на човека е служението на Бога и на ближните и най-малко това – да се занимаваме със самите себе си.“

Най-красивото в тая покъртителна изповед, изтъкна владика Фотий, е решимостта въпреки всичко, независимо от всичко – независимо от това, че вече усещаш хладният полъх от косата на смъртта – да останеш докрай верен на Спасителя. Да избереш духовното, а не телесното, небесното, а не земното, бъдещото, вечното, а не скоропреходното настояще. Представете си колко души – знайни и незнайни – безчет души са изпитали подобни борби, подобни чувства, подобни мисли. От тази гледна точка как празнуваме ние? Почти по езически. Та ние минаваме покрай най-святото, най-красивото, най-възвишеното, без поне като Лазар да вземем трохички от трапезата! „И още, подчертава свещеномъченик Василий, в затвора аз разбрах, че животът трябва коренно да се преустрои от езически към християнски!“

Ако ние с вас не дойдем до същия извод, до същата необходимост, до същото дълбоко усещане, че трябва коренно да преобразим живота си, ние ще се разминем със званието си християни, завърши владиката. И тази готовност е живеецът на духовния живот, независимо дали човек е мъченик – предстои му да умре за Господа, дали е монах в пустинята, или живее в света. Ето тази решимост трябва да се съгръва в душата всеки миг – за коренна промяна на живота, за стремеж към Господа.“

ВЪЗНЕСЕНИЕ ГОСПОДНЕ, храмовият празник на първия ни параклис на ул. „Гребен планина“ в столицата, бе почетен с всенощно бдение, водосвет и св. Литургия, отслужени от о. йеромонах Теофан. В катедралния храм „Успение Богородично“ всенощното бдение и празничната св. Литургия бяха извършени от председателя на Българската Старостилна Православна Църква, Триадицкия епископ Фотий, в съслужение със свещеник Владимир Петров и дяконите Тодор Енчев и Николай Петров. „Днес Спасителят въздига човешката природа, възнася я над земята, над времето и пространството и я въвежда във вечността до самия Престол на Живоначалната Троица“, каза в проповедта си владиката. Ето я целта на човешкото съществуване – да

извърви своя път към Бога, да стане човекът бог по благодат. Този е нашият път, извървян първо от Самия Богочовек Христос. Да можем да осъзнаем с целия си ум и да почувстваме с цялото си сърце, че извън тоя път всичко е безпътица, продължи епископ Фотий. Безбройни са наистина групищата на нашите мисли. Те ни водят от мисъл към мисъл, и всички тия мисли не знаят извън себе си ни цел, ни път. Защото започват от земното и отново се завръщат при земното. Ала Апостолът отново ни зове: *Стрежете се към това що е горе, дето Христос седи отдясно на Бога; за небесното мислете, а не за земното* (Кол. 3:1-2).

Небесното е целта, а целта показва пътя, както светлината показва слънцето. Затова Господ Иисус Христос живя сред нас, затова се въплъти, затова се възнесе, за да стане Сам път към Себе Си – път за всички човеци и за всяко едно човешко съществуване. Но за да вървиш с Христа – с Пътя, Истината и Живота – трябва да се отречеш и от нозете си, и от душата си, и от сърцето си, и от ума си. Тогава Сам Господ ще те поеме върху Своите нозе, в Своята душа, в Своето сърце и в Своя ум. Ето така ние можем да живеем с

Христа и в Христа, да вървим по пътя, който е Сам Христос Господ. Този път не се намира, не се показва – той се ражда в душата на човека, когато в нея се раждат животът и истината. Едва тогава ние можем да поемем по този път – истински, всецяло и докрай да поемем по него, без да се обръщаме встрани, без плахо и неуверено, малодушно и маловерно да поглеждаме назад. Този и само този е пътят, който води нагоре – от земята към небето, от времето към вечността, от нашия бесчовешки земен ад към Христовия небесен рай, завърши владиката.

НА 24 МАЙ (11 МАЙ, СТ. СТ.) паството на Българската Старостилна Православна Църква в Благоевград посрещна скъп гост – Триадицкия епископ Фотий. Той присъствува на литургията, отслужена от свещеник Василий Зашев в малкия параклис „Св. св. Кирил и Методий“ към новостроящия се храм „Св. св. Седмочисленици“. Да почетат храмовия празник бяха дошли още свещениците о. Иван Мостовенков, о. Стефан Андонов и дякон Максим Мелихов. „Всеки един от нас и всички ние изричаме несметен брой гуми,

които на Страшния Христов съд ще се върнат при нас, ще си ги припомним всичките и по думите на Спасителя според словата, които сме произнесли, ще бъдем съдени, припомни в проповедта си владиката. Преди да приеме Христовата вяра славянският род е тънел в мрака на езичеството. Неговото слово е било грубо, тъмно, обезсловесено, защото всяко слово е доколко словесно, доколкото отразява истината, разкрита ни от предвечното въплътено Слово – нашия Господ Иисус Христос. Днес ние живеем във времена на едно цивилизовано варварство, на новоезичество, което все по-запращаващо губи усета за словесността на словото. И как да не я губи, когато съвременното човечество не ще и да знае за предвечното Слово, не ще да чуе Божието слово. Може би някои го слушат, но малцина, малцина го чуват, малцина дори и от тия, които са призвани да проповядват това слово. Разпадът в словото днес отразява разпада и разложението в душите човешки. Ние, получилимте най-драгоценното, което Небето ни е дало – словото на Живия Бог, сме разтлели, обезобразили човешкото слово до пределна степен.

Духовното богърствуване, за което говорят светите отци, изисква крайно вътрешно внимание към всяка зараждаща се в душата мисъл, към всяка дума, към всяко слово, което въплъщава мисълта, продължи епископ Фотий. Ето че отношението към словото днес е един от бележите на отстъплението, за което говорим. Тежи, неизмеримо много тежи, когато люде, призвани да бъдат свидетели и служители на въплътеното Слово и да продължат апостолското служение на Църквата, скверният свещеното Божие слово и свещеното църковно слово. Да говориш, да възвестяваш Божието слово и мигове след това да се връщаш към своето обезсловесено слово – да лъжеш, да мамаш, да лукавствуваш – това е наистина тежко, пределно тежко. Колцина днес – и духовни лица, и богослови – привеждат Божието слово и словата на отците, за да тъкат със словата на истината обезсловесено, лъжливо, нечестно слово, извирало от души, изневерили на Христа! Безкрайно тягостно е, когато слушаш или четеш такива слова и усещаш, че словото Божие, свещеното църковно слово, е фасада, зад която се крие неискреност, ловкост, обиграност, нечестност, лъжа.

Великото дело на светите братя има и ще има своите истински следовници и до свършека на времената. Но те все повече ще оскъдняват. Ала колкото и тъжна да е тази картина, победата ще бъде наша – не моя,

ваша, твоя, а на Предвечното Божие Слово. Победата ще бъде на нашата вяра и тя ще бъде моя, твоя, наша, доколко, доколкото ние сме се приобщили вътрешно към тази вяра, доколкото сме се приобщили чрез богатта на Светия Дух към въплътеното Слово, към нашия Спасител. И нека да не забравяме, че мерило за тази приобщеност е собственото ни слово. Какво е то – напоено ли е с истина, отговорност, трепет, страх Божий или е гръзко, непочтено, приличащо на обезсловесеното слово, на поруганото слово, което днес срещаме вредом около нас? – запита накрая владица Фотий. Радостта от днешния празник е в това, завърши той – да се върнем към първоизворите на нашето родно, славянско слово, отразило вечното Божие слово. Да се върнем към онова слово, което преди толкова столетия светите равноапостолни братя Кирил и Методий вляха в сърцата, умове и души на славянския род.“

НА ПРАЗНИКА ПЕТДЕСЕТНИЦА, седмата неделя след Христовото възкресение, когато Църквата прославя Светата Живоначална Троица, в столичния катедрален храм „Успение Богородично“, кв. Бъкстон, се стекоха множество богомолци. Тържествените богослужения в навечерието и в деня на празника бяха възглавени от Триадицкия епископ Фотий в съслужение с храмовото духовенство. Старозаветният тайновидец пророк Йезекиил, възлюбени – каза в словото си владиката, – бе видял поле, пълно със сухи човешки кости и бе чул Господния глас към тия кости: *Ще вложя във вас Моя Дух, и ще оживеете* (Иез. 37:14). Сетне пророкът изрекъл пророческо слово за костите и видял как те почнали да се сближават и съчленяват една с друга, как върху им се появили жили, обгърнала ги плът, покрила ги кожа, но дух нямало в тях. Ето що е човекът без Светия Божий Дух – труп, жив мъртвец. Да можем да усетим тайната на днешния празник, величието на днешния празник, радостта на днешния празник, които бликат от ликуващото славословие на Църквата: *Ще вложя в тях Моя Дух, и ще оживеете*. Днес тия пророчески слова се сбъдват с цялата си мощ. Светият Дух – третото Лице на Единосъщната Троица – слиза във вид на огнени езици над Пречистата Дева и Христовите апостоли, събрани в Сионската горница, а чрез тях – над цялата Църква, над всички нейни членове. Със Своята огнелика благодат Светият Дух става душа на човешката душа, преобразява, оживотворява, обновява, осветява душата на човека, тялото на

човека, и човекът оживява... И това, възлюбени, не са поетични образни изрази с преносно значение, а истина – истина, изпълнена с дух и сила, истина, която въздига човека над бездната на собственото му нищожество. Човек се отскубва от смъртта и оживява в Христа чрез Светия Дух...

Жертвувайте всичко за Животворящия и Той ще даде на всички всичко. Той неспирно зове и теб, и мен, всички ни: *Когато отворя гробовете ви и ви изведе, народе Мой, из гробовете ви, ще вложи във вас Моя Дух и ще оживеете... и ще познаете, че Аз, Господ, казах това и извърших* (Иез. 37:13-14).

Блажени, които се нахранят с хляба на тия слова. Те ще могат да проникнат в тайната на днешния празник, да прославят величието на днешния празник, да се зарадват с радостта на днешния празник и светоносно преобразени ще възпяват и благославят Царството на Отец, Син и Дух Свети сега и всякога и във вечни векове.

НА СЛЕДВАЩИЯ ДЕН –

празника на Светия Дух – предстоятелят на Българската Старостилна Православна Църква, Триадицкият епископ Фотий, отслужи светата Литургия в храма „Света Троица“ край Гоце Делчев. Съслужи му йеромонах Ефрем, свещениците о. Иван Мостовенков и о. Владимир Петров, с участието на дякон Тодор Енчев. Множество местни богомолци и гости от столицата се стекоха, за да почетат храмовия празник на изградения с голяма любов Божий дом.

„Както знаем от свещеното повествование на Деянията, обърна се в словото си към вярващите епископ Фотий, Светият Дух – третото Лице на Троицния Бог – слязъл в деня на Петдесетница във вид на огнени езици над Божията Майка и над Христовите апостоли, събрани в Йерусалимската горница.

„Защо Светият Дух се явил във вид на огън и във вид на езици?“ – пита св. Григорий Двоеслов, папа Римски и отговаря така:

„Светият Дух, съвечен на Сина, се явил във вид на огън, защото Бог е невидим, неизразим, невестествен огън. По гумите на св. ап. Павел нашият Бог е огън, Който пояжда. Бог се нарича огън, понеже изпояжда ръждата на греха. Дух Свети се явил във вид на огън, защото в разкриващите се за Него сърца про-

гонва студа и те се възпламеняват с жажда за вечността. Светият Дух се явил във вид на езици, изяснява по-нататък св. Григорий Двоеслов, защото е съвечен на Сина. Синът Божий е Слово на Отца. Както езикът и словото са свързани помежду си, така и Светият Дух се явил във вид на езици, за да разбереш ти тяхната свързаност – на Духа със Словото на Отца. Още: Светият Дух се явил във вид на огън, защото тия, в които се вселява, стават пламенни...“

Ала как да станем огнени? Как да изгаряме с огъня на всегашно покаяние греховете си? Как нашата собствена слабост да се възпламени срещу самата себе си?

В отговор на тия въпроси владиката разказа потресаващ съвременен случай с осемнадесетгодишно момиче, което проявило огнена ревност по Бога – предпочело смъртта пред греха, и неочаквано било избавено чрез явно чудо от неминуема смърт.

Какво да кажем след това ние, завърши владиката, ние, които сме толкова мътни в душите си, нерешителни, склонни

към най-погло съглашателство с греха, ние, които сме толкова двусмислени, толкова жалки... Господи, с огневидната благодат на Твоя Свети Дух просвети нашия мрак и ни спаси!“

В НЕДЕЛЯТА НА ВСИЧКИ СВЕТЦИ паството на Българската Старостилна Православна Църква бе опечалено от скръбна вест – в нощта срещу празника, след кратко боледуване се бе упокоила в Господа многоуважаваната игумения на Покровската света обител в Княжево, матушка Серафима (Ливен). В 3 часа след полунощ епископ Фотий заедно с монастирското духовенство отслужи в обителта първата панихида за новопреставената Божия рабня. На утрото в столичния катедрален храм „Успение Богородично“ той извърши празничната св. Литургия в съслужение със свещеник Доротея Стоянов и с участието на дяконите Тодор Енчев и Николай Петров, след което и тук бе отслужена панихида за новопреставената духовна майка на осиротелите сестри. Словото на владиката, произнесено след св. Литургия, е поместено на с. 3.

ВТОРАТА НЕДЕЛЯ след Петдесетница, когато се чествува паметта на всички български светци, е храм празник на приземния параклис в катедралния храм „Успение Богородично“. Всенощно бдение там, сред ликовете на св. Иван Рилски и още мнозина наши родни светци, отслужи Триадицкият епископ Фотий заедно със свещеник Валентин Тодоров и дяконите Тодор Енчев и Николай Петров. След това в параклиса бе извършен водосвет, а на другия ден – ранна св. Литургия. Празничното литургийно богослужение в големия храм „Успение Богородично“ извърши отново председателят на Българската Старостилна Православна Църква, Триадицкият епископ Фотий. Голямо множество богомолци пристъпиха с благоговение към св. Христови Тайни.

„Днес е ден за прослава на нашите родни небожители, на нашите отци и майки по род и вяра, които са засвидетелствували и свидетелствуват, че нашето потекло е от небето, че човекът е истински човек само когато живее с Бога, само когато знае и чувства, че *нашите живелища са на небесата*, по думите на Апостола и че целта ни е да се онебесим, като се храним с Небесния хляб, слязъл на земята, за да ни насища с Божията правда, с Божията

истина, с Божията любов, каза в словото си владика Фотий. Ала бърза днешният човек, бързат нашите сънародници. Втурнали са се да сеят тление, за да пожънат най-подире смърт. Огледайте се наоколо, погледнете нашия столичен град – тъмне, бучи, гъмжи, бърза. Напрежение, суета, разплуто безсрамие, издевателство над човека, над човешкото тяло. Няма ни време, ни място за българския Великден. Погледнете другите градове, вижте обезлюдените села. Почти на всяка крачка едно и също – навред български Велики петък. Храмовете са самотни и тъжни. По нечие безхаберие кръстът на единия от куполите на храма в чест на великомъченик Николай Софийски – в самия център на столицата – е килнат встрани, тъжно сведен сякаш надолу към града, тънещ в разпад, разруха и разврат. Само на около двеста метра от храма се намира мястото, където великомъченикът е бил убит, пострадал за Христа. Запуснат малък параклис, занемарен двор. Унило, тъжно, когато гледаш.

Има ли надежда в този български Велики петък? Съвсем наскоро на улицата към мен се приближи един мъж, около четиридесетгодишен, слаб, с цигара в уста, с измъчено лице. „Молете се за моята съпруга!“ каза той и назова името ѝ. Срещата ни стана в непосредствена близост до една от софийските болници. Подканих го да запише имената – нейното, неговото, на децата им. Той го стори, подаде ми листчето – не обясни повече нищо, не спомена дори каква е болестта на съпругата му. Но последните му думи бяха като изплакване от дълбочината на сърцето: „Моля Ви, молете се за нея!“ Тези слова ме разтърсиха така силно, че аз няколко мига не можах да дойда на себе си. Те извираха наистина от последните дълбочини на тази страдаща душа. Ето къде е надеждата на българския Велики петък.

Ала няма труженици на нивата. Няма кой да достига до тия дълбочини на човешките души, объркани, притискани, страдащи и все така трескаво забързани. Защото всеки се е впуснал в този стремглав поток, за да гони мимолетното, преходното – това, което неизбежно един ден ще се изплъзне из ръцете ни.

Не зная дали повече ще срещна този човек, завърши владиката. Но вярвам, че има и други такива като него. Не зная дали посещава Божия храм, нищо не зная. Зная само едно – че в неговото сърце несъмнено живее залогът за Възкресението – залогът, който единствен може да ни изведе от българския Велики петък към българското Възкресение.

СЪДЪРЖАНИЕ

Триадицкият епископ Фотий

Светците – небесно съкровище в нашия разчовечаващ се свят 3

Архим. Сергей (Язджиев)

Да пазим драгоценните завети на светител Серафим 5

На какво ни учеше матушка Серафима 6

Триадицкият епископ Фотий

Слово при опелото на матушка игумения Серафима 12

Как да живея, за да се спася? 13

Съвети на преподобните оптински старци към желаещите да водят духовен живот (край) 13

Свт. Теофан Затворник

Любовта – венец на християнския живот 19

Архиеп. Аверкий (Таушев)

Христовата Църква – стълб и крепело на Истината 21

По дирите на българските новомъченици (част II) 23

За стенописите в олтарната абсида и на източната стена в катедралния храм „Успение Богородично“, София, кв. „Бъкстон“ 28

Из живота на Българската

Старостилна Православна Църква 32

На снимките горе и вдясно: моменти от храмовия празник на параклиса „Св. св. Кирил и Методий“ в Благоевград. 24 май (11 май, ст. ст.) 2004 г.

Простете ни и ни помогнете, наши родни небожители! Молете Христа за нас, умъртвените българи, за духовните мъртъвци във все още живи тела. Молете Го да ни възкреси, та да оживеем в Него и за Него, да оживеем за небесната правда и небесния живот, сега и всякога и във вечни векове.“

След светата литургия бе отслужена панихида за приснопамятната изумения Серафима по случай геветия ден от нейната кончина. Много богомолци се стекоха и на гроба ѝ в Княжевския девически манастир „Покров на Пресвета Богородица“, където също бе извършена заупокойна служба.

ПАМЕТА НА СВЕТИТЕ ПЪРВОВЪРХОВНИ апостоли Петър и Павел бе чествувана на 12 юли (29 юни, ст. ст.) във всички храмове на Българската Старостилна Православна Църква. В катедралния храм „Успение Богородично“ в столицата всенощно бдение и тържествена св. Литургия отслужи Триадицкият епископ Фотий заедно със свещеник о. Доротея Стоянов и дяконите Тодор Енчев и Николай Петров. Причастяването ставаше от три Чаши, към които пристъпиха почти всички богомолци в храма.

„Днес ние прославяме два драгоценни съсъда на Божията благодат – светите първовърховни апостоли Петър и Павел, които със слово, дух и истина са пробуждали и пробуждат взора и слуха на вярата у несметен брой люде, та да могат те да видят и да чуят своя Творец и Спасител, да се осветят и просветят с вечната Божия истина, каза в проповедта си епископ Фотий. Ако апостолското слово не даде у нас плод на дух, истина и живот, ние не ще бъдем православни, макар формално вярата ни да е православна. Да си

православен не означава да познаваш основите на православната вяра, да имаш изградени религиозни навици, да ходиш на църква, да се изповядваш и причастяваш, в повечето случаи инертно. Да си православен не означава просто да изпълняваш предписанията

на религиозен дълг. Ако не разберем, че Православието е изискване към всяко едно измерение на живота ни, ние няма да устоим на стихииите на този свят. Ние ще се мятаме безсилно било в една, било в друга посока, търсейки начин да оцелеем под предлог на реализъм и житейско благоразумие, ще потребяваме калната продукция на субкултурата, макар с някакви ограничения, ще имаме едно законническо, в основата си жалко отношение към нещата, които ни заобикалят. Ще се опитваме да бъдем формално и законнически верни на Господа и затова ще се мъчим и страдаме – да гледаме ли телевизия, или не, кое е забранено, защо е забранено... Попаднем ли в това русло, излизане няма.

Ние нямаме среден път, подчерта владиката. Или словото на апостолската проповед дава плод в душата ни, или плевелите, посетени от този свят, задушават семената на това слово и ние ставаме формално, опаковъчно и в последна сметка жалко православни – а не православни по дух и живот, по сърце. У нас, съвременните православни, много често се среща една особена суровост, склонност към непрекъснато критикарство и одумване, сочене на недостатъци, независимо на каква основа – на духовно-нравствена или на вероучителна: „Този е фанатик, този еретик, този нищо не разбира, онзи там е шпионин.“ Така човек изживява себе си като правилно стоящ във външните неща, във външния църковен живот. Заблуда, и то тежка! Ако ние носим в себе си семена от апостолското слово, би следвало да сме любещи и открити, доверчиви, без да бъдем глупава наивни. А това не може да стане, ако не се откъснем от умонастроението, начина на мислене на това „аз“-поколение, според определението на

Моменти от престолния празник на храма „Св. вмчк Георги Победоносец“ край гр. Стамболийски. 6 май (23 април, ст. ст.) 2004 г.

приснопамятния о. Серафим (Роуз). Човек насочва погледа към себе си, човек започва застрашаващо да губи понятието за жертва в името на другия, да губи усетливост към потребността на другия, към страданието на другия, изобщо към другия. Човек страда – и то болезнено и дълбоко, – защото не получава това, което смята, че има право да получи. Но той не страда от това, че не дава, че сърцето му губи способност да почувствува, да разбере другия. Та ние не можем да видим ближния си, не можем да чуем ближния си! Как тогава ще видим и ще чуем своя Творец и Спасител?

Пътят на откъсване от всички тези зависимости – били те светски или формално-религиозни, – е навътре към сърцето и нагоре, подир нашия Спасител. Ако разтворим сърцата си за вечно живото слово на апостолската проповед, то сред разпада и разрухата на този свят ние ще имаме непосрамваща надежда и с очите на вярата ще виждаме своя

Спасител, ще чуваме своя Спасител. И по Неговата благодат, и по Неговата милост ще можем да станем светлина и за други души, които сред съсътиящата се тъма на този свят дирят Него – Извора на живота и Слънцето на правдата“, завърши проповедта си владика Фотий.

Камбанарията на храма „Св. Троица“ край гр. Гоце Делчев.

Моменти от престолния празник на храма „Св. Троица“ край гр. Гоце Делчев. 31 май (18 май, ст. ст.) 2004 г.